

POLA ESPERANTISTO

JARO XXIII. · DECEMBRO 1929. · N-o 12.

ROK XXIII. · GRUDZIEŃ 1929. · Nr. 12.

ESPERANTYSTA POLSKI

WYDAWCY: POLA ESPERANTISTA KLUBO &
ELDONANTOJ: SOCIETO ESPERANTO EN KRAKÓW

ADRES: KRAKÓW, ULICA LUBICZ Nr. 34.

REDAKTOR PROF. DR. ODO BUJWID REDAKTANTO

PRENUMERATA: rocznie Zł. 8.—, półrocznie Zł. 4.—. Dla towarzystw i grup esperanckich (przy przesyłce najmniej 5 egz. pod jednym adresem) roczna prenumerata Zł. 6.—.

ABONO: jare Zł. 8.—. duonjare 4.—. Por societoj kaj grupoj esperantistaj (ĉe sendo de minimume 5 ekz. al unu adreso) jarabono Zł. 6.—

Konto Pocztovej Kasy Oszczędności Kraków Nr. 406.660.

Eksterlande jarabono — 1 dolaro.

Pojedynczy numer Zł. 0.70 Aparta numero.

WAŻNE DLA KORESPONDUJĄCYCH Z ZAGRANICĄ :

„Polaj Kristnaskaj Kantoj“ kun muziknotoj estas aĉeteblaj ĉe:

Admin. de Pola Esperantisto po 0.35 gr. aŭ 0.20 sv. fr.

TREŚĆ — ENHAVO :

TADEUSZ HODAKOWSKI: WZNIEŚMY DOM ZAMENHOFA W WARSZAWIE. DR. ANT. CZUBRYŃSKI: ETIKAJ IDEOJ DE ZAMENHOF. I. LEJZEROWICZ: PROFETO EN SIA URBETO. LINGVA FAKO. L. KRONENBERG: INSIGNO DE L' KRISTO. POLLANDA KRONIKO. DR. FELS: D-RO STEFAN MIKOŁAJSKI. KRONIKA ZAGRANICZNA. BIBLIOGRAFIO. TRADUKA KONKURSO. J. ŠAPIRO: UNIVERSALA ESPERANTO - ASOCIO. DE LA REDAKCIO.

POLA ESPERANTISTO

MONATA REVUO DE ESPERANTISTA MOVADO EN POLUJO
KAJ EKSTERLANDE.

ESPERANTYSTA POLSKI

MIESIĘCZNY PRZEGLĄD RUCHU ESPERANCKIEGO W POLSCE
I ZAGRANICĄ.

ROK XXIII. JARO.

KRAKÓW
GRUDZIEŃ 1929 DECEMBRO

Nr. 12 N-o

Wzniesmy Dom Zamenhofa w Warszawie.

Stało się. Muzeum esperanckie, które powinniśmy mieć u siebie w kraju, otwarto we Wiedniu i błędu, jakiśmy popełnili, nie pomyślawszy wcześniej o utworzeniu takiego, już nie zdołamy naprawić. Mieliliśmy za sobą prawo historyczne, gdyż twórca Esperanta z krajem naszym był związany, żył i działał na ziemiach polskich, gdzie również spoczęły jego śmiertelne szczątki. Towarzyłyby nam także sympatja świata esperanckiego, który przecież życzliwie do nas się odnosi właśnie ze względu na to, że Polska była ojczyzną jego twórcy. Pozostało jednak po nim zapewne mnóstwo pamiątek związanych czy to z jego osobą, czy to z jego działalnością, należałoby je przeto zgromadzić i umieścić w odpowiednim miejscu, któreby się kiedyś stało Mekką zwolenników Jego idei, dokądby się kierowały kroki esperantystów, czczących pamięć Mistrza.

Nie mamy u siebie centralnej biblioteki esperanckiej i przyszli badacze naukowci nie będą mieli możności korzystania w swej pracy z odpowiednich zbiorów. Biblioteka taka powinna powstać właśnie przy domu Zamenhofa. Dalej, w czasopismach polskich coraz częściej spotyka się wzmianki, a nawet całe artykuły na temat języka Esperanto. Dla przyszłego historyka ruchu esperanckiego w Polsce artykuły te, ukazujące się od czasu do czasu, będą niewątpliwie cennym przyczynkiem do jego pracy. A narazie artykuły te giną zapomniane, gdyż nie utrzymujemy żadnej ewidencji tego, co się pisze w prasie o naszej sprawie. Inaczej postępuje n. p. *Germana Esperantisto*, *Movado* lub inne czasopisma esperanckie, które stale podają gdzie i kiedy jakaś rzecz się ukazała. *Pola Esperantisto* natomiast nie otrzymuje żadnych wiadomości o tem, jeżeli zaś kiedyś to się zdarzy, to jedynie przypadkowo, bez żadnego systemu. Braki te bezwzględnie należy usunąć. Sprawa jest pilna i poważna. Rzucam myśl, która powinnaby przybrać realne kształty, ale potrzebuje dyskusji i uzupełnień. Treścią jej jest: „Wzniesmy Dom Zamenhofa w Warszawie, skarbnicę pamiątek po Mistrzu, przyszłe centrum esperanckiej pracy naukowej, archiwum ruchu esperanckiego w Polsce, a może i zagranicą”!

Tadeusz Hodakowski.

Redakcja jak najgoręcej popiera dobrą myśl, bardzo na czasie będącą.

O. Bujwid.

ETIKAJ IDEOJ DE ZAMENHOF.

Publikigante lojale la artikolon de nia estimata L. K-ano kaj kunlaboranto, kiel tre interesan provon de analizo de Zamenhofaj ideoj pri religio, ni rimarkas, ke ni plene konsentas nek kun la prezento de ideoj de Zamenhof, nek, des pli, kun la prireligiaj konsideroj de l' aŭtoro. Red.

Patro de Zamenhof estis ateisto, patrino sentema, bona kredantino. Logika spirito de juna Ludviko ne longe sin tenis al altrudintaj formoj religiaj. Statistike dokumenta aparteno al iu organizo religia ne montras efektivajn religiajn ideojn de tiu-ĉi persono. Se tamen por iu sufiĉas tiu-ĉi formala apartenado, por tiu-ĉi homo ĝenerale ne ekzistas problemoj pri religiaj ideoj de Zamenhof, kiu forjetis la religion, aŭ pli ĝuste: ĉesis sin okupi pri ĝi. Tiu-ĉi stato daŭris ĝis la 16-a jaro de lia vivo. Estante 16-jara junulo li komencis pensi pri ĝeneralaj ideoj, kiujn por la homoj solvas aŭ religio, aŭ filozofio. Li kreis al si mem propran religion eksterdogman, kies esenco ni ne konas pli detale, sed bazitan verŝajne pli je la sento, ol je la filozofio.

Pri du problemoj okupiĝas ĉiu religia sistemo ĝisnuna: pri mondkompreno kaj pri etiko.* Lia spirito ne provis solvadi tiam la problemojn pri deveno de la homo, tero, mondo, pri la rilato de la spirito al la korpo. Ni nenion aŭdas pri lia agado tiu-direkta. Lia penso plejgrandparte kaj ĉefe turnis sin ĉirkaŭ la problemoj etikaj, tuŝis la homaron, trans ĝiaj limoj li ne malproksime progresas. Zamenhof el sia sento al la homaro kiel tutaj faris al si propran religion. Li konsideris sin kiel supernaciano, ano de la tuta homaro, kio tamen ne malhelpis lin dum la studentaj jaroj en Moskvo entuziasmiĝi por cionismo, sed li ne konsideris Hebreojn kiel nacion elektitan. Super tiu-ĉi idealo cionista li vidis kaj pli multe ŝatis la idealon de unuigita homaro.

Ĉni povis konsenti kun lia ideologio, aŭ ne, sed oni ne povis nei, ke en ĝi regis ĉiam alta pensflugo. Nobla kaj entuziasma estis la nivelo de liaj pensoj. La enaska karakterata strukturo ŝajnis esti la plej profunda fonto de lia ideologio religia. Ne ideologio kreis karakteron, sed karaktero kreis ideologion. Komparante sin kun sia samtempa kolegaro li iumomente rimarkis, ke lia juneco forpasas ne tiel ĝoje kaj brue, kiel la juneco de aliaj junuloj kaj enfermis tiujn pripensojn en la verseto „mia penso“. Li apartenis al la homoj, kies spirito ne estas altirita hazarde per ia ekstera ideo, kies sklavoj ili fariĝas poste pro ĝia graveco. Lia ideologio estis interne kreita pro tro alta nivelo de lia interna vivo; ideo estis produkto de liaj sentoj, la sentoj enŝprucigadis en la ideologio la vivon kaj tial ĝi scipovis ekvivi. Spirito ĉiam monoideisme boranta, zorganta pri sia idajo, por ke ĝi bone kaj sane elkresku. La malbonaj cirkonstancoj povis lin premi, sed neniam rompi. Li pli malpli revenis al la amata ideo. Super lia korpo kaj sano regis la ideo, kies eco estis perforto: „Cent semoj perdiĝas, ni semas kaj semas konstante“. Jen en kio fermiĝas la esenco de lia tuta spirito.

Laŭ liaj religiaj ideoj en 1905 esprimitaj en Boulogne sur Mer estas ia „potenca senkorpa Forto“. Kion tiu-ĉi Forto devis prezenti, li detale ne diris. Li nomis ĝin „fontego de l' amo kaj vero“, sekve ĝi estis komprenata de Zamenhof samtempe sente kaj logike, kore

kaj cerbe. Ĝi havas la signifon ŝirman, protektantan: „subtenu nin, Forto, ne lasu nin fali“. Amo kaj Vero estas konataj abstraktaj antropomorfismoj. La sento kuniĝis ĉe Zamenhof kun la etikaj pensoj de Hillel Hassaken Plimaljuna, hebrea leĝ-instruisto naskita en la 50-jaro de antaŭkristana erao, mortinta ĉirkaŭ la deka jaro de tiu-ĉi erao.

Kiam juna Zamenhof konatiĝis kun la ideoj de tiu-ĉi Hillel oni ne scias; tamen liaj ideoj kune kun la sento Zamenhofa formis la sintezon kaj la fundamenton por nova sistemo, kiu por Zamenhof estis samtempe religio, etiko kaj sociologia sistemo, iom post iom lin tiel absorbanta, ke li fine komencis konsideri tiun-ĉi novan sistemon kiel la ĉefan celon de sia vivo. Li nomis tiun-ĉi ideologion homaranismo (difinon de ĝi donas libro de dro E. Privat, Vivo de Zamenhof, 112). Kelkaj esprimoj estas certe noblaj, sed utopiaj. Kion signifas ekz.: „fundamento neutrale homa“? En Moskvo Zamenhof, ankoraŭ kiel juna studento de medicino dissekante la kadavrojn rimarkis kompreneble, ke la homoj estas korpe pli malpli samaj organismoj. Sed la sameco ne reĝas en spirita regiono. Kio por Zamenhof „supernaciano“ sente prezentis sin en la homoj kiel io komuna kaj kion li ekamis plenkore, tio tamen en praktiko, en ĝiaj diferencoj prezentiĝis por la nacioj io tre grava, pri kio ili ne volis rezigni. Ne neante, ke efektive estas inter la nacioj io, kion oni povus difini, kiel io „neŭtrale homa“ kaj kio ebligas al ili alproksimiĝon, ekzistas krom tio aliaj diferencoj por Zamenhof, eble malgravaj, sed por nacioj tiom gravaj, ke ili ne volas rezigni pri ili. Multe pli facila estis la tasko krei supernacian lingvon por tuta homaro krom la naciaj, ĉar en ĉiu lingvo pli malpli oni povas esprimi la samajn ideojn kaj unu ne malhelpas la alian, ĉar ĉiu, la nacia kaj internacia servas por la aliaj celoj. Sed io tute alia estis krei ion neŭtrale homan, ĉar lingvoj estis distingeblaj en iliaj diferencoj, sed tiel nomata „neŭtrale homa“ kulturo, aŭ principo de io komuna en ĉiuj kulturoj, se tio, precize parolante, jam nun ekzistas, ne estas io, kion oni povus separi de la naciaj kulturoj, kvazaŭ unu komuna elemento ĥemia el diversaj mineraloj, sed io imanente, ene ekzistanta en la naciaj kulturoj. Kaj jen, el kio konsistis la iluzio de Zamenhof.

Kiel neŭtralan fundamenton en ĉiuj religioj, je kiu oni povis sin apogi, konsideris Zamenhof la ideon pri dio, kiun li nomis „Forto“. Li do volis, ke la adeptoj de diversaj religioj apogu sin je tiu-ĉi fundamento kaj ĉion alian konsideru kiel aldonon.

Ĝuste en tio-ĉi estis la dua granda iluzio de Zamenhof. Unue, krom la adeptoj de dio, ekzistas ankaŭ homoj, kiuj ĝenerale ne kredas je ia-ajn dio, aŭ „Forto“. Sekve, kie trovi la bazon komunan? Krom tio, ĝuste la elementoj konsiderataj de Zamenhof kiel aldonon, kvazaŭ ne ĉefe gravaj por multe da personoj estas la plej grava afero, ekz. la triunueco de dio ĉe kristanoj. Por aliaj ne la dio senpersona, aŭ triunueca estas la plej ĉefa demando, sed la liturgio, la fastoj. Ili eĉ ne estas sufiĉe spirite disvolviĝintaj por solvadi, aŭ diskutadi problemon pri dio. Ĉe tiuj-ĉi homoj la bazo de komuna religio tie, kie ĝin volis Zamenhof trovi, ĝenerale ne ekzistas.

Zamenhof pensis pri la homarana templo, kiun povus viziti la adeptoj de diversaj religioj, sed oni rimarkigis al li tute ĝuste, ke la pastroj de diversaj religioj ne permesus je tio. La ideo pri komuna

religio ŝvelis en Zamenhof kun la jaroj. Oni retenadis lin de ĝia publikigo timante tute ĝuste, ke ĝi fortimigos de la esperantismo multe da ĝiaj ĝisnunaj adeptoj. Li vidis unu solan vojon al realigo de tiu-ĉi ideo; el ĉefa gvidanto de movado li volis fariĝi simpla esperantisto. En Kraków 1912 li deklaris, ke li lasta-foje parolas al la esperantistaro kaj efektive dum sekvanta kongreso en Bern 1913 li ne plu sidis sur la estrado.

Laŭ li la homojn, koncerne la religion, povas ligi la samaj pozitivaj ideoj sur la religia kampo. Senreligieco negativa ne povas ligi la homojn kaj se ili eĉ alproksimiĝas momente, iliaj ideoj disiĝas.

En tiu-ĉi penso estis ia iluzio. Tio, kion oni nomas ordinare „senreligieco“ estas mondrigardo pozitiva, apogita sur la rezultoj de scienco, plejgrandparte sur naturscienco. Tio ne estas, kiel ofte opinias religiuloj ia abisma nihilismo mondrigarda, sed granda kulturo spirita. Eĉ ateisto havas ideojn pri la mondevoluo kaj ĝia deveno, sed kompreneble tiuj-ĉi ideoj estas aliaj ol ideoj de religiulo, kiu konsideras ĉion kiel kreitaĵon de dio aŭ dioj, kaj la terglobon kiel centron astronomian, aŭ moralan de diaj zorgoj.

Zamenhof volis krei religion, kiu tamen ne estus mondrigardo, sed pli ĝuste etika regularo, taŭga por ĉiu persono, sendepende de filozofie-teologiaj kredoj. Sed tiu-direkte li ankaŭ iom eraris. Tiaj etikaj direktivoj ekzistas. Oni povus ilin efektive eltrovi en ĉiuj religiaj sistemoj. Simile kiel pli-malpli internaciajn idiomajn de ĉefaj sep lingvoj eŭropaj oni povus tiajn direktivajn etikajn eligi kiel „internacian etikon“ kvazaŭ analogie al tiuj „internaciaj vortoj“. Tiaj direktivoj estus ekzemple „estu bona“, „faru bone al viaj proksimuloj“ kaj simile. Sed ĝuste pro tio, ke tiuj-ĉi direktivoj estas tro larĝaj, ili neniam estus aplikeblaj en detalaj okazintaĵoj, kie efektive estas malfacile juĝi, kio estas „bona“. Estas komplikaj situacioj, eĉ ne nur inter du personoj aŭ nacioj, kies negocoj estas sin reciproke kontraŭbatalantaj, sed eĉ ĉe la sama persono en kiu la diversaj sentoj batalas unu kontraŭ alia, elvokante internan huraganon kaj ruinigante nervojn. Ne sekvas de tio, ke oni uzu vorton „bona“, aŭ ke eĉ en tiuj-ĉi okazoj oni ne povus difini la „bonon“, aŭ montri la elirovojn el malfacila situacio. Mi nur volis indiki, ke la problemo estas efektive pli komplika, des pli, ke ne tiom la komuna bazo la homojn pli-proksimiĝas, kiom malproksimiĝas ilin la diferencoj elkreskintaj super tiu-ĉi komuna bazo. Kaj la diferencoj estas gravegaj en historia disvolviĝo de homaro: la naciaj lingvoj, karakteroj, kutimoj, leĝaro k. t. pl.

Al kristanaj gejunuloj salutintaj Zamenhofon li respondis: „kio pli bela en la mondo, ol plena sekvado laŭ instruo de Jezuo?“ Ĉu tio ne estis simpla resaluta kurtuazio al saluto sendita al li, oni ne multe povus el tio-ĉi ekdiveni. Se al li plaĉus la etiko de Jezuo, el tio tute ne sekvus ankoraŭ, ke plaĉus al li la kristana religio, kies fundamenta principo estas ideo pri trinitarismo (Patro, Filo, Spirito). Tiu-ĉi ideo, simile kiel ideo pri hereda peko de Adamo kaj Evo lin tute ne absorbis, simile cetere, kiel multege da nuntempaj kristanoj kiuj konsideras sin kiel kristanoj malgraŭ la indiferenteco rilate tiujn-ĉi ĉefajn fundamentajn ideojn, sen kiuj oni ne povas sin nomi kristano. Lian atenton verŝajne absorbis ideo de Jezuo en evangelio de Ma-

teo XXII 39 kaj de Marko XII 31: „Amu vian proksimulon kiel vin mem“. Sed tiu-ĉi ideo, ne estas ideo de Kristo. Ĝi estas trovebla en Malnova Testamento en libro de Levitoj XIX 18: „Ne faru venĝon kaj ne portu koleron kontraŭ la filoj de via popolo; amu vian proksimulon kiel vin mem: mi estas la Eternulo“. Jezuo ja diris Mt XXII 40: „De ĉi tiuj du ordonoj dependas la tuta leĝo (greke: nomos, hebree: torah) kaj la profetoj“, sed kiel el ĝuste tiuj-ĉi vortoj sekvas, temis pri resumo de la etiko de Toro, aŭ Kvinlibro de Moseo kaj de Profetoj, sed ne pri la dogmatiko de nova religio, de kristanismo, kies ĉefa fundamenta ideo estas trinitarismo.

Aliajn ideojn de Jezuo oni ofte ne trapensas. Ili ne estas laŭ mia opinio aplikeblaj en praktika vivo kaj eĉ danĝeraj, ekz.: Mt V 39: „Ne rezistu al malbono“... 40: „Kaj se iu deziras procesi kontraŭ vi, por forpreni vian tunikon, lasu la alian preni ankaŭ vian mantelon“. Sed la ĉefa ideo de etiko Jezua apartenas ĝuste al tiuj ĝeneralaj „internaciaj“ ideoj, se oni eĉ ne diskutus kun ĝi, anstataŭigante ĝin per alia direktivo, kiu laŭ mia opinio povus pli taŭge respeguli normalan homan sentmanieron: „Amu vian proksimulon **laŭpove**“ anstataŭ „kiel vin mem“. La amon de proksimulo „kiel de si mem“ oni havas nur por elektitaj personoj, efektive sente tre proksimaj. Ami ĉiujn „kiel sin mem“ egalas ami senelekte kaj fine banaligi intensivecon de siaj sentoj. Sed tio estas miaj opinioj. Sendepende de la rilato al ili, oni devas konstati, ke ne tiom alproksimigas la homojn tiu-ĉi Jezua direktivo, se ĝi eĉ estus akceptebla sendiskute, kiom malproksimigas ilin la diferencoj inter religio kristana kun ĝia trinitarismo, pri kiu ĝi ne volas rezigni, kaj aliaj religioj, kiuj akceptas ideon de dio unu-persona, aŭ eĉ senpersona. Sekve do malproksimigas la homojn diferencoj inter la problemoj:

1) ĉu dio ekzistas (teistoj)*), aŭ ne (ateistoj)?

2) se dio ekzistas:

ĉu ĝi ekzistas senpersone (panteistoj), aŭ persone (personteistoj)?

Se ĝi ekzistas senpersone, ĉu ĝia naturo estas:

a) materia (materialistoj)?

b) spirita (spiritualistoj)?

Se ĝi ekzistas persone:

ĉu unupersone (mosaistoj, mohamedanoj, bahaistoj k. t. p.)?

ĉu dupersone (iranaj kultoj)?

ĉu tripersone (kristanoj)?

ĉu multpersone (idolanoj)?

*) Ordinare oni uzas tiujn-ĉi vortojn en jena signifo: Teismo oni nomas akcepton de unu dio ekster- kaj supermonda, persona, kiu per sia volo, per sia forto eterne igas la mondon. Deismo oni nomas akcepton de unu dio, kiu tamen en la procedo de la naturo ne intervenas, faras neniajn miraklojn, ne anonciigas senpere. Ateismo akceptas ideon, ke la mondo ekzistas per si mem. Panteismo estas doktrino, laŭ kiu dio kaj universo ne estas du, efektive reciproke apartaj, sendepende memstaraj estajoj, sed ke dio estas universo kaj universo estas dio, ĉiuj objektoj estas modoj (modi), partoprenajoj de dio, kiu enteniĝas en la aĵoj (kiel ilia esenca estajo) ene (imamente) tiel, ke ĉio ne estas dio, sed tamen (el vidpunkto de eterneco) konsistas de nia naturo. Natura panteismo proksimigas al ateismo samigante dion kaj naturon. Mi citis laŭ Eisler. Oni devas fari la diferencon inter „Dio“ kiel propra nomo de estajo, kaj „dio“ kiel ideo, kategorio de estajo, aŭ estajoj.

Tiuj-ĉi diferencoj estas ĉefa faktoro malproksimiganta la personojn, ol ilin pliproksimiganta sur (ia-grade) komuna etika kampo. Tion Zamenhof ĝenerale ne substrekis.

Lia religio estis etiko. Lia religio ne serĉis mondrigardon. Tiun-ĉi mondrigardon povus doni nur scienco. La „revelacioj“, „kredo“ malhelpas la objektivan esploron, ĉar ili enkondukas principon de subjektivaj sentaj travivaĵoj, kiuj malheligas la vojon al vero. Se oni volus sin apogi je ili, oni venas al konkludoj sin reciproke kontraŭbatalantaj. Ekzemple „sankta“ Tereso havis revelacion, dum kiu ŝi povis ekkompreni „la misteron“ de kristana Triunuo. Sed tiun-ĉi Triunoon ne akceptas mosaistoj, mohamedanoj, bahaistoj. Kaj mitologoj konsideras ĝin, kiel miton*).

Sekve por ili „revelacio“ de Tereso estas subjektiva travivaĵo mistika, objekte senvalora.

Ĉu tamen Zamenhofaj ideoj koncerne etikon kaj religion estas senvaloraj? — Pri la religio: — jes!

Pri etiko ili estas nur serĉado, kiel simpligi la interkonsentojn interhomajn. Ilia celado estas nobla. Sed oni atingos ilin per komuna, grandega laboro, sur kampo leĝara, konstitucia, scienca, pacifista, eĉ kostuma.

Religioj malproksimigas la homojn pli multe, ol proksimigas. Ili estas malhelpo en la vivo de nacioj, tamen forta heredaĵo de pasintaj jarcentoj. Forigi ilin al kampo de mitologiaj esploroj povas nur scienca diskuto kaj esploro de ilia deveno inter la reprezentantoj de iliaj konfesuloj. Sed tia diskuto gvidus al nenia rezulto. Rezulto venos de alie. Dum plebiscitoj inter du nacioj neŭtrale juĝas la tria, malproksima, kies negocoj kaj ideoj interplektiĝas nek kun la unua, nek kun la alia nacio. Por tiaj esploroj, laŭ suprecititaj demandoj religionistaj pri dio necesa estus tamen eldono de la ĉefaj tekstoj de tiuj-ĉi religioj kaj ilia scienca esploro. En tiu-ĉi direkto multege helpos esperanto, eĉ pli multe, ol ni nun opinias.

Kristanoj eldonis jam iliajn „sanktajn“ librojn. Nune sekvu ilin konfesiuloj de aliaj religioj! Tiam povos ekkomenci diskutado. Ilian rezulton vidos la venontaj jarcentoj, por kiuj ni jetas la fundamentojn.

Dr. Antoni Czubyński.

PROFETO EN SIA URBETO.

Ĉiam pli ĝojigaj estas la oftaj sciigoj pri la sukcesoj de niaj Białystokaj samideanoj. Sendube Białystok, la naskiĝurbo de nia Majstro, estas la sola urbo en Polujo, kaj unu el la malmultaj urboj en la tuta mondo, kie Esperanto floras kaj senhalte iras antaŭen, kaj kie nia afero akiris publikan opinion. Ŝajnas, ke en Białystok ĉiu loĝanto fieras pri sia samurbano, la glora Dro Zamenhof. Tie oni ne ironias pri nia lingvo. Tie nia movado fariĝas amasa.

Nun, kiam en la tuta mondo estas festata la datreveno de l' naskiĝtago de nia Majstro, ankaŭ la nomo de la urbo Białystok kuŝas sur la lipoj de ĉiu Esperantisto. Miloj da Esperantistoj en ĉiuj angu-

*) Laŭ: „Życie Wolne“ sub redakcio de R. Minkiewicz, dua duono de 1928, en laboro de St. Asté „Trynitaryzm chrześcijański“.

16	bagien	bakal	alba	9	ankra
*bagienko	kotajo, malsekajo	baioński gíganta, grando, fablece grando, bajora	alba (ekl.) albo, mestuniko	amarylika (bot. z liľowatych) amariliso, amarilio	
bagienny	marča	bajoro humidejo, marčo (bagno), marčačo	albinizm (brak barwika włosów, i skóry) albino, albinismo	ambulatorjum ambulatorio	
bagos	(pers.) eunuko, kastro (bagous)	bajor kotajo, malsekajo, marčetačo	albož ču, ču do	amfibium (zool.) amfibio	
baj	p. bajarz	bajorek orfadeno (nikti ziole krecone)	*ale kiedy-alež	amorficzny (niekryształiczny) amorfia	
baja	bajeto (materija), sergo, seriko, fišto (i-cha materija)	bajrak (bot.) cembro (kodsodrzewina, sosna syberyjska, limba)	sed do	*amputacija ablacio	
*bajac	fabelumi, fantaziadi, elfantazi	bajrak (tur.) bajrako (flaga)	aleksyfarmaka (farmac.) antidoto	anafora (ret.) anaforo, vortripeto	
*bajarz	fablisto (bajkopis), rakontisto, mensogulo (kłamca), čikaništo (plotkar)	bajraszki babilažo (planie), amindumažo (miľostki), petolažo (igraszki, swawola), sensencbabilajo (bzdur), sercajo (fraszki)	aligacija (mieszanie metalu) alojo	anafrodyzja (lek.) anafrodizio	
baibardo	ba! eč troe (ba! i bardzo), trofabelisto, trofantazišto	bajura kotejo, marčeta	*alisci	anagram anaĝramo	
bajczarka	babulino, čikantestino, mensoguinice	*bak (zool.) (z czaplowatych) bovbirdo, butoro (czapla bak)	sed ja, sed tamen, sed subite	anachoreta (ekl.) anakoreto, dezertulo, ermito	
bajduryc	fabeli, sensen	bak (zool.) (z tabanoidów) oostro, tabano, mušego, eraro (bład), infanačo (dziecko), gigo (łodeczka)	aliteracia aliteracio, sam-literajo	anakolut (gram.) anakoluto	
ce	babli, rakontači	baka (mar.) buo, signalbarelo (bakę świecić), mensogi (kłamac), tromprakonti (opowiadac dla zmylenia), habili, flati (schlebiac)	alizerajna (kem.) alizaryno, koloriga substanco	anamneza (med.) anamnezo	
*bajeczny	belega (prezpiekny), fableca, laufabela, elfabela (bajkowy), ĝrandioza (wspamiaty), ĝiganta (olbrzymi), luksega (zbytkowny), ĝrandega (ogromny), impona (imponujący)	bakac paroli, zumi	aljans alianco, politika uniuĝo, kontrakto	anastigmatyczny (opt. fotogr.) anastigmata	
bajeda	fabelleĝendo	*bakalarz	alka (ornit.) alkaeo, pingveno	anatema (ekl.) anatemo, ekskomuniko	
*bajka	fabelajo (plotka, apologo (bajka z życia zwierząt)	struisto	alkoholizm alkoholismo	andrut valfo, oblatkuko	
*bajkops	fabel(verklisto		alodjum feudo	anemostop ventomontrilo	
			alopatija alopatio	anestezia (med.) (znieczulenie), anesteziio	
			alpaka (nowe srebro) alpako	anewryzm (med.) aneurismo, arteriwejo	
			al pari (komerc.) sampreze, egalvalore	angazowac engaji, dungi (najmowac) invititi (zaspraszac) proponi postenon (zapropnowac miejsce)	
			altruizm altruismo	angielska choroba rakito	
			aluminjum (glin.) aluminio	anglez redingoto	
			*alumun alumno	ankieta anketo	
			aluwium (geol.) aluwio	*ankra	
			amarylek (bot. z amarylkowatych) amarilido		

*anons sciĝo, antaŭinformo, antaŭsciĝo
 anopsia (med.) anopsio, blindeco
 anoreksia (med.) senapetiteco, anoreksio
 anormala nenormala, abnormala, kontraŭnormala (antalek) duonbarlo
 antarktyczny antarkt(ik)a, sudpolusa
 antecedenca antaŭa, priora, antecedenco
 antena anteno (unu-du-branĉa 1—2 žylova)
 antresolia intertago
 antropofobia homevitulismo, mizantropoeco, antropofobio
 antyalkoholizm antialkoholismo
 antycypować anticipi, antaŭdiri, antiaŝerti
 anyfona (ekl.) antifono
 anychion antipodulo
 *antypatia malamleco, malamklimo, malsimpatico
 antypiryna antipirino
 antyseptyczne posteponwane antiseptado, antiseptesa agado, antiseptesecca agado, antisepticecca konduto

*antyseptyczny kontraŭputra, kontraŭmikroba, antiseptika, antisepticeca, antiseptika, antiseptikeca
 anulacia nuligo, senvalorigo, kasacio, anulacio
 *anuz kaj se, supozurke, okaze-se
 apanaże apanaĝoi
 apantropia krueleco, malhumaneco
 *aparat ilo, instrumento, mekaniko, lumreflektoro (projekcyiny)
 aparatura aparataro, muntalo, aparataro
 *apafia indiferenteco, senkonscieco, malvigleco, malvigleco, malvigligo
 *apel apelo, raporto (militi), alvoko (wezwanie, odezwa)
 apepsia (med.) apepsio
 maldigestebleco, dispepsio, nedigestebleco
 apertura aperturo, malfermaĵo
 aplanat (opt.) aplanato
 apodyktyczny apodiktilo (ecia)
 apogeeum (astr.) apogeo
 apograj apografo, kopialo
 apokalipsa apokalipso, malkaŝo
 apokopa (gram.) apokopo
 apokof (batka pouczajaca) apologio

babusz (tur.) babuŝo, pantolio (pantofel), feltŝuo (papucz)
 bachanalije bakanal(j)o, (papucz)
 bachanalio
 bachant bak(h)anto
 bachantka bak(h)antino
 *bachor infanaĉo
 bachory (bot.) kolĉiko, kolhiko (zimokwit)
 bachfar bahiaro (judkoczujacy w Persji)
 bachur junulo (hebr. mtdzieniec)
 bachus (mit.) bak(h)uso, dionizo
 *bac sie timtremi (drzec)
 baczewie (bot.) nimfeo, (ne)nuŝaro (grzybia, ilia wodna, nemlar)
 *baczny singardema (ogledny), gardema (czunny)
 *baczyc obserwi (zachowywac, przestrzegac), zorgi (troszczyt sie, starac sie), klopodi
 *badac pristudi, (tra)ekzameni, analizi (analizowac), auskultadi (wysluchiwac), inspekti (kontrolowac), ekspertizi (robić ekspertyze)
 *badacz sciencisto, espioranto
 badanie testo (zdolności umysłowych)
 badanie wykazuje la esploro montras, pruvvas

badawczo esplore, ekzamine, atente
 badawczy esplotema (sklonny do badania), trapnetrema (przenikliwy), prova (próbujący), atent(tem)a (uwazny), trarigardema (przezywajacy wzrokiem)
 badaniek (bot.) badiano
 *badaniezo (anyż gwiazdzisty), ilicio (anyżek chiński)
 *badz ajn
 badz co badz ŝiokaze (na wszelki wypadek), certe (pewnie), eble (może), evidente (oczywiście), ja (wszakże), en ĉiu ajn okazo (w każdym przypadku)
 bag (zool.) nigra ciklonio (boćian czarny, hajstrak)
 *bagatela negravaĵo, malgrandaĵo
 bagatelizować bagateligi (lekceważyć), maŝati (pogardzac), bagateltaksii, bagateltraktii
 bagatelny bagatela, fivalora, negrava, neatentinda
 *bagaż bagaĵo (pakunek, toboły), ŝarĝo (ciężar, inki)
 *bagger skrapeligilo, dragilo, dragmasino

awjator aviatoro
awoceta (zool.) (szablo-
dziób) avoceto
azerola (bot.) (głóg bia-
ły) azarolo
azbest (min.) (amiant, as-
best, kamień pierzasty,
bezplamka) asbesto,
amianto
azóiczny (geol.) (bez ży-
cia np. kamień) azoa
* azot nitrogéno

baal (mit.) baalo
*baba akusistino (aku-
szerka), pistilego (bit-
nia), enbatilo (dobnia),
pusilego (kafar), mur-
rompilo (baran, taran),
pelikano (pelikan)
*bąbel blazo (banka), bo-
belo (banieczka piany),
bulbo (med.), veziko
bulo (pecherz), edemo
*babia dopa (bot.) falka-
rio (sierpnica)
*babiarcz virinulo, virine-
mulo; kłaćulo
*babia rżyc (bot.) eringic
(mikołajek)
*babia sól (bot.) krito
(koper morski)
*babieć akużigi (akuszer-
wać), edżinigi (wydać

apologeta (obronica) apo-
logęto, apologiuo, apo-
logiŝto, apologianto,
defendantno
*apostata (rel.) herezulo,
renegato, skismulo
apostazia apostazio, apo-
statego
*a posteriori" aposterio-
re
*apoteozo diigo
apozycja (gram.) dopo-
wiedzenie apozicio
*a priori" apriore
aprioreca
*aprosza (milit), proksimi-
gaj fosoj, kaŝigaj fosoj
aprowizacja proviz(tig)lo,
nutrajno

B.

apsyda (astr.) absiso, ap-
sido
*apteka saniĝilejo, farma-
ciejo
*apteczka apoteketo,
manapoteko, saniĝilujno,
saniĝilujeto
*aptekarz farmaciisto
*apteczny (o językach)
aptecznikja, monosilaba,
refleksybia
*aptować (przystosować)
adapti
*arabeska groteskajo
*arachida (bot.) (roślina o
strąkach sprzedawa-
nych pod nazwą ame-
ryk. orzechów) araki-
so, arakido

aralka (bot.) aralio
aranżować aranĝi, ordĝi,
preĝi, prepari
araukarja (bot.) (z igła-
stych w Brazylii) arau-
kario
arbitracja arbitracio
*arbitraŝ arbitraĝo, arbi-
trajo
*arbuż (bot.) (jadalne na
surowo) citrulo, citrulo,
(jadalne gotowane: dy-
nia) kukurbo
*arĉont arkonto
*arcy- arhi-, arki-
*arcybiskup arĉiepiskopo
*arcydziedo majstroverko
*arcypasterz arĉiepiskopo
area — areo, surfaco, su-
prajo
*areografja (geografja
Marsa) are(s)ografio
*areola (krąg naokoło
kŝiężca, sutkowej bro-
dawki, krosty itd.) are-
olo
argala (zool.) (marabu)
leptopilo
*argentan (alpaka) alpako
*argentować (srebrzyć)
argęnti, argęntigi
*argirokracja (plutokracja)
plutokratio, rićularo
*arkebuza (milit.) arkebu-
zo, pafarkego
*arkana (sposób sekretny)
sekreto, mistero, arka-
no
*arkoza (min.) arkozo

arktyczny (geogr.) arktka, nordpolusa	artysta malarz pentristo, arpenristo, pentartisto
*arlekin burleskulo, hi- striono, ǵaǵigisto	asamar (karamel, karmel) karamelo
armada (milit.) armado *armata (milit.) bombar- dilo	asant (farm.) (smrodzie- niec, czarcie ǵaino) asa- felido
armator ǵipkonstruisto, ǵipposedanto	asceza askezo, asketismo asenterowac (milit.) "re- krutigi, enarmeigi
*armia trupoj	aseptyczny asepsa, ne- putrigebla, aseptika, asepsca, aseptikeca, kontrauputa
armorial (herbarz) armo- riolbro	asfiksa asifiksio
*aromatyczny (alkohol) aromigita (alkoholo)	asifodyla (bot.) (zlotogio- wiec) asidelo
aromateca	askaryda (zool.) (ǵlista je- litowa) askarido
aron (bot.) arumo	askomicety (bot.) (wor- kowiec) askomiceto, askofungo
aroruta (kem.) (maka z maranty) aroruto	asmodenz (hebr.) asm- deo, demono dezerti- ganc., malamiko de
*arterja (anat.) tĕcnica pulswejno	asocjowac asocii aspekt (widok, w rzyad) aspekto
arterja gĕwna aorto	asperja (pokropienie) aspergo
arteryjaska studnia arte- za puto	*aster (bot.) astero, aste- roloro
artarǵia (med.) (rwanie w czlonkach) artarǵio, doloro en artikoj,	astrachen (futerko ǵaǵnie- ce) astrakano
artykulacja (anat.) (bur- dowa przegubów orga- nizmu) artro (parol) prononcado, preciza prononco, artikulado	astralny (okult) astricja astrognozja astrognozio
*artykuł artykuł (met) (bot. zool.) komercajo, regulo	astroscienza
artykułowac (wyrzażnie czlonkowac) artikulii	astroscienco
*artysta aktor	

astrolabium (astr.) (katy- mierz) astrorlabio	*audytor auditorio, milit- sta ǵugisto
astrolatryja (sabeizm) astrolatrio	*auryfium aurskultanta- ro, aurskultantof, cees- tantof, audentaro
astropekten (zool.) (roz- ǵwiazda pomarańczo- wa, grzebień morski) astropekteno	aught (min.) pirokseno augment (gram.) augmen- to
astur (fastrzab) asturo	augur aǵuguristo
astygmatyczny (opt.) "re- krutigi, enarmeigi	*aureola nimbo
astigmata, astigmateca	aurikula (anat.) matzo- wina uszna) orelauriklo
astygmatyzm (med.) astigmatismo	auripigment (min.) (zloto- lusk) auripigmento
asymetria asimetrio	aurora auroro, matenkre- pusko
*asymilacja asimilacio, asimiligo	auspicja (w rzyba, opieka, przepowiednia) aǵpicio
atawizm (med.) atawismo	autochton (etn.) (tuby- lec) aǵiofono
*ateljerr" laborejo	autodydakta (samouk)
ateneum ateneo	autodidakto
ateroma (med.) (kaszak)	*automatyczny memaǵa
ateromo	autopisja (wlasne prze- swiadczenie) aǵpispiso
atest (poswiadczenie)	*autor verkisto
atesto	autorament varbado (mi- lit.) speco
atetoza (med.), atetozo	autouǵestja autosuǵes- tialdo, memsuǵestio,
atlanly (ark.) (mĕskie po- stacie ǵupów) atlanto	*awans gradalitiǵo, pro- greso, promocio, pli- rango, ĕpistosteniǵo
atlas (anat.) atlaso	awarja avario, ǵpudifekto
atmetr (fiz.) atmome- tro	awantaz awantaǵo
atol (wyspa koralowa)	awanturya (min.) (hejo- lit) aventurino, helio- lito
atolo	
atonja (med.) (bezsilnośc)	
atoni	
atrym atrio, antahalo, (inermital)	
atrybut (gram.) (przydaw- ka) artibuto	

loj de la mondo — Dio scias, jam kioman fojon — fervore rakontas unu al la alia pri la Esperanto-Betlehero, pri la negranda ĝis nun preskaŭ nekonata en la vasta mondo pola urbo Białystok, en kiu la tagan lumon ekvidis tiu granda Homarano kaj Instruinto. Oni rakontas pri la ligna, preskaŭ jam ruiniĝinta dometo, en kiu Li naskiĝis, kaj revemuloj ekŝpinas belajn legendojn pri la viro, kiu venis en la mondon por detruĝi la Babelan turon.

Tiamaniere do la nomo de tiu urbo engravuriĝas en la cerbon de miloj, kiel io specifa, kiel io simbola, vekanta estimon misteran kaj senton neklarigeblan.

Grandaj homoj iras ofte en la vastan mondon por prediki siajn pensojn kaj ideojn, kaj forgesas en la florado de ilia gloro la lokon, en kiu ili kreskis. Tiam okazas, ke tiuj perfiditaj hejmlukoj plej forte obstinas kontraŭ siaj propraj filoj, rifuzante iliajn instruojn kaj refutante iliajn teoriojn, kaj la tero, el kiu elĝermis la unuaj freŝaj semoj, poste fertiliĝas kaj sekiĝas.

Sed Białystok restis fidela al sia Profeto same, kiel fidela al sia urbo restis la Profeto en la plej gloraj tagoj de sia vivo. Liaj samurbanoj bone komprenis Lin. Liaj samurbanoj sekvis Lin, la unuan inter la Majstroj, kiun la propra urbo rekonis.

Kiam okazis la unua universala pilgrimo de disciploj de l' varsovia tombo al la Białystoka lulilo de la Majstro, kortuŝaj, ofte korusaj estis momentoj inter la simplaj loĝantoj de tiu feliĉa urbo. „Nian grandan Zamenhof oni venas honori!” — flustris maljunulo, memoranta ankoraŭ nian Majstron, kiel knabeton reveman, kaj larmoj montriĝis en liaj multon jam vidintaj okuloj. Tiu maljunula jubilo estis plivere adoro, kvankam tiu maljunulo malplej bone orientiĝis en la esenco de la nobla altaj instruoj de nia Majstro.

Nun venis aliaj samurbanoj, kiuj krom ĝoji kaj adori volas ankaŭ labori sinofere por la efektivigo de la idealoj de la Majstro. Kaj ni ĝojas kompreni, ke ili sukcesas ĉiurilate. Tie la poresperanta agado havas kvazaŭ sanktan mision kaj estas karakterizita per iu nobla egoismo: tamen ni, Bjalostokanoj, ne malkonfesas nian Profeton, ni laboras por la venko de Lia verko kaj por la eternigo de Lia granda nomo!

Kaj ni, ceteraj Zamenhofanoj, povas nur envie deziri al ili pluajn multajn senĉesajn sukcesojn.

I. Lejzerowicz.

LINGVA FAKO.

(El „Supera Kurso“ de Dro Dreher).

La infinitivo -i.

La prepozicioj **anstataŭ**, **antaŭ**, **por** kaj **sen** postulas la infinitivon -i. Sed inter la prepozicion antaŭ kaj la infinitivon -i oni metas la komparvorteton „ol”. ĉar „antaŭ ol” = „pli frue ol”:

Anstataŭ publikigi ion = anstataŭ publikigo de io; por scii ion = por scio de (pri) io; sen montri ion = sen montri de (al) io; antaŭ ol presigi ion = antaŭ presigo de io.

La infinitivon postulas multaj verboj, alie ol en la naciaj lingvoj (orienteŭropaj):

Mi deziras vivi = mi deziras vivon; oni permesas skribi = oni permesas skrib(ad)on; Dro Z. ekzercis uzi Esperanton = Dro Z. ekzercis la uzadon de E. (aŭ: ekzercis sin en la uzado de E.); mi vidis lin kuri = mi vidis lian kur(ad)on, aŭ: mi vidis lin kuranta (Lec. IX.).

La infinitivon postulas ankaŭ elverbaĵ substantivoj:

Deziro vivi = deziro de (al) vivo; kapablo esprimi sentojn = kapablo de esprimado de sentoj; arto (= artista povo) krei belon = arto de kreado de belo.

Oni diras: estas neeble citi ĉion = cit(ad)o de ĉio estas neebla; ludi estas agrable = lud(ad)o estas agrabla.

Kiel malpermesi = kiel estas eble malpermesi. — Por tiel diri = [(por) ke] ni diru tiel.

Oni diras: kio estas necesa (ne: necese), sed: kion estas necese fari?

It is, c' est, es ist, to jest ne estas tradukata en E., oni diras: estas (malpermesit)e, estas (bon)e ktp, Oni uzas ankaŭ ĝi aŭ tio, ekz. tio estas vi, Ivan, aŭ: ĝi estas vi, Ivan. La nepersonan it (rains), il (pleut), es (regnet) oni ne tradukas (pluvas, hajlas, tondras, sen „ĝi“).

Oni ———as = estas ———ate: oni diras = estas dirate, simile: estas konate, estas permesite ktp.

Insigno de l'Kristo.

(El „Poeziaĵoj“ de L. Kronenberg).

Nokt'!	Flamas, flamas la kor'!
Nokto malhela,	En mondon ĝi iras,
Dum kiu plej bela,	Al amo ĝi tiras,
Elkora fariĝas pensar'!	Amplene ĝi spiras
Tra tuta ĝis fluas landar',	Kaj vokas al ĉiu naci'!
Al ĉiuj nacioj,	Finiĝu la lac',
Ĉiuj religioj	Batala la lac',
Ĝi fluas tra mar',	Kaj venu, venu jam pac'!
Tra la naciar'	— — — — —
Al tuta, tutega homar'!	Venu la pac'!
Al ĉiu ĝi iras hom',	Nacioj de l' mond'
Ĉiun vizitas domon!	Stariĝu en rond',
Ĉiun, ĉiun amprenas,	Kaj gaje, el kor'
Ĉiun, ĉiun komprenas,	Komencu kanton en hor'!
Kaj ĉiun, ĉiun domon	Komencu en hor'
En sankla nom'	Kanton de la kor',
De l' Kristo ĝi benas!	De l' tuta kanto ter',
— — — — —	La kant', ke fine
Flamas, flamas la kor'!	En man' de l' hom',
Ĝi flamas, ĉar amas,	En ĉiu dom'
Ĉar fajras per am',	Ne estu plu fer'!
Ĝi fajras, ĉar amas,	Ke el tuta ter'
Kaj volas ke l' Am'	Batala foriru fer'
Regu je l' mond'	Kaj amo ke estu,
En rond'!!	Konkordo ke festu
— — — — —	Venke inter nacioj de l' ter'!

POLLANDA KRONIKO.

BYDGOSZCZ. Post priesperanta parolado de la loka delegito S-o Prengel, komenciĝis Esperanto-Kurso ĉe l' „Deutsches Privatgymnasium", kiun ĝis nun partoprenas 20 gelnantoj. La kurson gvidas la gimnaziano Reinhold. Estas intencite fondi grupon.

JAROSŁAW. Asocio de instruistoj de popollernejoj organizis ĉi tie kvarmonatan kurson de Esp. Aligis 16 personoj. Gvidanto estas s-o Antoni Wachułka. Preparaĝas senpaga kurso de Esp. por instruistaro. La afero akiris favoran subtenon de s-o lernejspektoro Mieczysław Bem.

KATOWICE. En „Ognisko" ekzistanta ĉe la urba komercista lernejo komenciĝis kurso kun 25 partoprenantoj, kiun gvidas prof. W. Chrzanowski.

KRAKÓW. Finintinoj de la Esperanto-kurso por skoltinoj fondis propran grupon, kiu nomiĝis „Harcerskie Kółko Esperanckie" (Skoltina Esperanto-Rondo). La estraron prezidatan de f-ino M. Kazanowiczówna (adreso: Kraków, Lubomirskiego 43), eniris f-inoj: Z. Richterówna, K. Burzyńska, Z. Michniewska, S. Melechówna, C. Dańkówna, M. Królówna. La revizian komisionon apartenas f-inoj: M. Terpliwówna, W. Skrzypkówna, E. Kędzierska. Fine de l' februaro estos organizita semajno de propagando kun tre interesa programo. La preparaj laboroj jam komenciĝis. — La loka Esperanto-Societo aranĝas la 14-an de dec. Zamenhofan festvesperon.

LUBLIN. Samideano Czesław Pruski sciigas al ni, ke 260 novaj gekursanoj estas instruataj laŭ la senpera metodo de s-roj Olszowski kaj Cz. Pruski. La 21/XI komenciĝis 3 monata plena kurso, kiun gvidas du menciitaj samideanoj. Ejon por la kurso oferis senpage la Magistrato de Lublin. Ni bondeziras grandan sukceson!

LWÓW. Ĉi tiea societo aranĝas de tempo al tempo komunan legadon. S-ino koloneledzino Wojakowska gvidas fervore kurson, kiun partoprenas 30 kursanoj.

STASZÓW. La 16-an de nov. okazis publika prelego de s-o M. Rizenberg en la ejo de laborista societo; post la prelego organiziĝis la kurso kun 23 partoprenantoj.

WARSZAWA. Dimanĉe la 15-an de dec. je la 16 horo (eventuale 16 h. 20 m.) parolos okaze de la esperantista festo per la Varsovia radjostacio s-o Edvardo Wiesenfeld. Ĉiuj samideanoj (eĉ neaŭdintoj) konsideru sia nepra devo sendi dankesprimojn laŭ adreso: Polskie Radjo — Warszawa. Tio estas nepre bezona por la bono de nia afero en Polujo. — Eldonata ĉi-tie revuo dusemajna s. t. „Poczta", organo de poŝtista ligo, posedanta ĉirkaŭ 20.000 membrojn, komencis aperigadi korespondan kurson. Eminentaj sukcesoj akirita dank' al penadoj de s-o Zawada, sekretario de societo „Laboro" kaj aŭtoro de nove elveninta fundamenta vortaro esp.-pola. — La 8. XI okazis kunvido de la organiza komitato de „Esp.-a Pedagogia Kurso", celanta prepari kvalifikitajn instruistojn de Esp. por enlandaj lernejoj. — Faka semajna gazeto „Radjo" aperigadas regule esp.-angulon, en kiu troviĝas esp.-disaŭdigoj de eŭropaj sendstacioj. La angulo estas gvidata de s-o Wiesenfeld.

WILNO. Akademia Esperanto Rondo ĉe Universitato de Stefan Batory aranĝis la 16-an de nov. propagandan vesperon. Pri la neceso de la lingvo Esperanto parolis s-o univ. Prof. Muszyński, je tempo: „Esp. kaj arto" s-o prof. de konservatorio Józefowicz, s-o Sakowicz raportis pri la Budapeŝta kongreso. Kantis tre bele esp. kantojn f-ino Jabłońska, okazis ankaŭ esp. deklamado. La ĉeestantoj vikle rigardis propagandan ekspozicieton. Estas menciinde, ke oni ne forgesis pri verbado por UEA.

† Dro. STEFAN MIKOŁAJSKI.

La 27. de novembro 1929 mortis en Lwów dro Stefan Mikołajski en la 68. vivjaro. Li naskiĝis en Kraków. Fininte gimnaziajn studojn li frekventis medicinan fakultaton de la Jagielona Universitato en Kraków. Komence li praktikadis en la urbo Brzesko en okcidenta Malgrandpolujo. Sed la provinca urbo estis malvastiĝinta por lia granda spirito kaj en la j. 1901. li translokiĝis en la ĉefurbon Lwów, kie li tuj fariĝis fama aĝemulo. Politike li ludis gravan rolon en la popola partio kaj estis kunredaktoro de tagjurnalo Kurjer Lwowski. Estante elokventa oratoro kaj sperta stilisto li baldaŭ eniris la urban senaton kaj laboris en ĝi tre efike dum pli ol 20 jaroj por la ordo kaj higieno de la urbo.

En Lwów li ankaŭ baldaŭ komencis la eldonadon de socialmedicina duonmonata gazeto Głos Lekarzy, en kiu li ĝis la mondmilito solvis multajn socialme-

dicinajn problemojn kaj kiun legadis ĉiuj kuracistoj de Malgrandpolujo. Ellerninte en la j. 1908 la mondlingvon, li baldaŭ komencis sola la eldonon de la unua esperanta medicina jurnalo s. t. „Voĉo de kuracistoj”, eldonante ĝin dum la jaroj 1909—1911, kaj atingis tiam preskaŭ mil abonantojn sur la tuta terglobo. Sprite li ekinteresiĝis la tutmondan kuracistaron per arango de enketoj pri mortpuno, pri la kuracista sekreto k. t. p. Bedaurinde pro banko de monrimedoj li estis devigata ĉesi la pluan eldonadon. Dum la VIII jubilea mondkongreso 1912 en Krakovo li estis elektita prezidanto de la kongreso kaj gvidis ĝin digne, energie kaj vigle je ĉies kontento.

Dum kelkaj kadencoj li estis laborema estrarano de la orientgalicia Kuracista Ĉambro kaj agis multe por plibonigo de sociaj cirkonstancoj de polaj kuracistoj, ellaborinte ankaŭ precizan kodon de kuracista deontologio, validan ĝis hodiaŭa tago. Dum la militjaroj li tre suferis psike kaj korpe pro la malamika okupacio de la lando kaj malsano. Kiam reviviĝis la pola Ŝtato, la unua ministro por sanitaraj aferoj dro Chodźko konfidis lin per la sanitaraj aferoj de orienta Malgrandpolujo kaj M. funkciis kiel direktoro de la sanitaro departemento de la vojevodejo ĝis la morto. Ŝatata pro sia kristala, puritana karaktero kaj miriganta pro sia fera agemo kaj laboremo li ne ĉesis ofici ĝis preskaŭ la lastaj tagoj de sia vivo. Malica malsano, kancero de la pankreaso, rompis tro frue ĉi tiun fortan, spiriton. Multege li skribis por ĝeneralaj kaj medicinaj jurnaloj, multege referatis ĉe kunvenoj, enketoj, kongresoj, verkis kelkajn popular-medicinajn librojn. Lia libreto pri tuberkulozo ricevis la unuan premion konkursan de la Higiena societo kaj disvastiĝas en multmilaj ekzemploroj inter la popolo, penetrante la vilaĝajn kabanojn. En multaj higienaj societoj kaj institucioj li vigle kunlaboradis. La enterigo okazis la 30. de novembro kaj estis granda, malĝoja manifestacio, kiun partoprenis multaj kuracistoj, altrangaj oficistoj kaj adorantoj, kaj la mortajn restaĵojn adiaŭis en altaj laudoj reprezentanto de la interna ministerio, la prezidantoj de la Kuracista societo, Kuracista Ĉambro, Higiena kaj Kontraŭtuberkuloza societoj. Foriris de ni por ĉiam granda viro, kies memoron ni kun admiro kaj aloro konservis.

Dr. Fels.

KRONIKA ZAGRANICZNA.

CZECHOSŁOWACJA: Brno. W dniu 22. 9. br. odbyło się w Bernie poświęcenie pierwszego na Morawach sztandaru esperanckiego. Poświęcenia sztandaru dokonał biskup Dr. J. Kupka w obecności licznie przybyłych delegatów klubów i towarzystw esperanckich Czechosłowacji.

ESTONJA: Tallin. Dzięki energicznym zabiegom p. J. Grüntal, inspektora szkolnego w Tallinie miejscowe „Esperanto Asocio” zaprosiło w ostatnich czasach p. Andreo Ĉe celem urządzania kursów języka Esperanto. Po silnie przeprowadzonej w miejscowych gazetach, afiszami i osobistemi zaproszeniami agtacji urządził pan Ĉe odczyt o Esperancie. Liczba obecnych na odczycie wynosiła około 500 osób. Po odczycie urządzono kursy języka esperanto, a z powodu wielkiej ilości zgłoszeń musiano utworzyć równocześnie aż dwa kursy. Każdy z kursów liczył przeszło 100 słuchaczy. Słuchacze składali się z rozmaitych warstw społecznych; większość stanowiła młodzież szkolna, następnie urzędnicy, nauczyciele i sfery kupieckie. Zaznaczyć należy, że ruch esperancki w Estonji wzrósł w ostatnich czasach ogromnie. Kursa prowadzone na prowincji przez pp. E. Malgrena, K. Grigorjewa i E. Pähn dały nadspodziewane wyniki.

LOTWA: Ryga. Kursy języka esperanto, urządzone przez A. Ĉe dały bardzo dodatnie wyniki. Na lekcję próbną, urządzoną w dniu 13. X. br. przybyło 230 słuchaczy, sam zaś kurs ukończyło 130 osób. Kursy były urządzane stارانiami „Riĝa Instruista Profesia Societo” i „Latva Esperanto Societo”.

NIEMCY: Drezno. Łącznie z mającą się odbyć w czasie Zielonych Świąt w r 1930 Międzynarodową Wystawą Hygieniczną w Dreźnie odbędzie się w tymże mieście XIX. Niemiecki Kongres Esperancki. Komitet zamierza w czasie Kongresu urządzić na wielką skalę kursy esperanta, które prowadzić będzie p. Andreo Ĉe.

SZWECJA: „Svenska Esperanto-Tidningen” donosi w ostatnich swych numerach o nadzwyczajnym rozwoju Esperanta w Szwecji. Rozwój Esperanta w Szwecji przypisać należy w pierwszym rzędzie sukcesom, jakie osiągnęły kursy p. Andreo Ĉe. Obecnie wielką popularnością cieszy się Hindus p. Lakshmiswar Sinha, który obrawszy sobie Gävle za bazę operacyjną, objeżdża całą Szwecję

i wygłasza odczyty w języku esperanckim. Każdy odczyt cieszy się frekwencją setek słuchaczy.

WĘGRY: Békéscsaba. W dniu 30. 9. br. rozpoczęto w tut. Tow. Esperanto metodą Andreo Ce kurs języka Esperanto. Już w pierwszych dniach trwania kursu zgłosiło się 70 słuchaczy. Na uroczystość zakończenia kursu zaproszono prof. J. Mihalika, przewodniczącego XXI. Kongresu, który wygłosił w dniach 2. i 3. XI. br. dwa przemówienia o Esperancie w obecności 84 i 100 osób. Po kursie i pod wpływem przemówień prof. Mihalika dyrekcja miejscowej wyższej szkoły handlowej nosi się z zamiarem wprowadzenia Esperanta do pierwszych klas tej szkóły.

Tuszkiewicz Bronisław.

BIBLIOGRAFIO.

George Fox. Fondinto de la Religia Societo de Amikoj (Kvakeroj). 1624—1690. Henry van Etten. Friends' Council for International Service 136 Bishopsgate, London, E. C. 2. 1924. Prezo 3d. — La broŝuro resume priparolas la personon de George Fox, kiu precipe en anglolingvaj landoj estas bone konata, kiel fondinto de kvakeroj. La lingvaĵo esperanta estas tre bona kaj la enhavo vere leĝinda por ĉiuj.

Dr. L. Dreher.

Sivaĝi. Originala teatraĵo de hinda esperantisto en Svedujo, kies nomo estas Lakshmiswar Sinha. Eldonita de Eldona Societo Esperanto en Stockholm. La prezo Kr. 1.50. Agrable mi legis tiun historian scenon de la 17 jarcento, kies Esperanto, kvankam iom sub angla influo, estas flua ĝuste pro sia angla koncizeco kaj simpleco.

Dr. L. Dreher.

Podróż po świecie dostępna dla każdego napisał Bol. Czechowski, Sosnowiec 1929. Cena nie podana. Broszurka propagandowa o 32 str. Na treść jej złożyły się krótkie artykuły, których autorami jest kilkunastu esperantystów z całego świata, mające dowieść potrzeby esperanta w międzynarodowych stosunkach. Jest to cenna broszurka, mogąca oddać wielkie usługi w propagowaniu naszego języka. Razem z dwiema książkami, omówionemi w ubiegłym miesiącu, jest dowodem, że ruch wydawniczy z zakresu literatury esperanckiej zaczyna się u nas w ostatnich czasach ożywiać dzięki inicjatywie prywatnej poszczególnych jednostek. Cześć im za to!

Theta.

Lasttempe aperis „Klasigita Terminaro de Esperanto“ kompilita de Eĉeno S. Cian kaj eldonita de Sanhaja Esperanto Asocio. Libreto 32 paĝa, kiu estas malgranda vortaro esp.-hina, enhavas en 27 ĉapitroj la plej ofte uzatajn ĉiutagajn vortojn. Ricevebla ĉe: Sanhaja Esperanto-Asocio, P. O. Box 1332. Sanhajo. Prezo: Dol. 0,20.

„Gemoj de la hungara popolmuziko“ — bele eldonitaj kelkaj hungaraj polaj kantoj, kun notoj. Aperis la unua kajero; eldonanto la Esperanto Grupo de la Hungara Nacia Asocio. Ricevebla ĉe: Dro Julio Lukács, VII. Pillangó-u. 13. Budapest. Prezo: 2.— pengő aŭ egalvaloro.

TRADUKA KONKURSO.

La plej bona solvo de nia lasta konkurso venis de s-ano Ludwik Krysta, Cieszyn. Jen ĝia teksto, ni nur ne ŝatis la pseŭdorimon „gluteĝata-frakasata“:

Bagatelajo.

Tia estas la afero:
 Vermon manĝas la pasero,
 La paseron kato kaptas,
 Hundo lastan manĝadaptas,
 Hund' de lupo gluteĝata
 De panter' lup' frakasata,
 La leono tiun batas
 Kaj leonon mortan ŝatas
 Homo, — lin la verm' en tero.
 Tia estas la afero.

La aliaj konkursoj: Brochwicz, S. Ch. (Lwów), inĝ. Chmieleński, „Nekotatulo“, Niedźwiedz, Orzech.

La plej proksima traduka konkurso aperos en la Januara numero kaj en havos tekston pollingvan frazeologian por plej ĝusta esperantigo.

Dr. L. Dreher. L. K-ano.

UNIVERSALA ESPERANTO-ASOCIO.

POLA TERITORIO. Ĉefdelegito: J. Ŝapiro, Lipowa 33, Białystok.
Konto ĉe PKO No 60.047.
OFICIALA BULTENO No 13.

PREMIOJ POR VARBADO. Laŭpromese ni publikigas la liston de premioj, konsentataj por varbado de novaj anoj.

Por varbado de nova Membro oni rajtas elekti unu el la premioj: A. Fundamento de Esperanto. B. Dro Zamenhof: Lingvaj Respondoj. C. Robert Kreuz: 500 Komercaj Frazoj. D. Kolekto de turismaj presajoj kaj gvidfolioj. E. Camescasse: Inicado Matematika. F. Verax: Elementa Fotografata Optiko.

Varbinte novan Membro-Abonanton oni rajtas elekti unu el la jenaj premioj: I. Slosilaro de Esperanto (kompleta kolekto, konsistanta el slosiloj en 15 lingvoj). II. Kreuz kaj Mazzolini: Komerca Vortaro (bindita). III. Dreves Uitterdijk: Miraklaj Aventuroj de Sinjoro Longkrurulo (kun 152 desegnaĵoj).

Varbinte novan Subtenanton oni rajtas elekti unu el la jenaj premioj: 1. Raymond Schwartz: Prozo Ridetanta. 2. Tri libroj el listo de premioj por frupaginto laŭ libera elekto. 3. Tuta kolekto de premioj por varbo de simpla Membro.

PREMIOJ POR FRUPAGO. Premion de frupago rajtas ricevi la membroj, kies kotizo alvenos al la Teritoria Oficejo ĝis plej malfrue 31. XII. 1929.

„POLA ESPERANTISTO“ POR UEA-NOJ. Ni memorigas, ke Membroj-Abonantoj de UEA rajtas ricevi „Polan Esperantiston“ je favoraj kondiĉoj. Ili pagas por tutjara abono nur 5 zlotajn anstataŭ 8 zl. Tiu favora abonprezo ne estas akceptata direkte de la Administrejo de „Pola Esp.“ Bonvolu pagi tiun abonmonon aŭ kune kun la kotizo aŭ aparte al la loka Delegito resp. al la Ĉefdelegito.

INSIGNOJ DE UEA. Insignoj por membroj de UEA estas riceveblaj ĉe la Ĉefdelegito por prezo de zl. 2,50, enkalkulinte la rekomenditan afrankon. La mono devas esti pagita je PKO No 60.047.

STATO DE UEA EN POLUJO. La 1-an de Decembro 1929 UEA kalkulis en Polujo 30 membrojn jam por la jaro 1930 (3 DM; 16 MA, 10 M, 1 Esp. Entrepreno).

NOVAJ DELEGITOJ. Ni informas pri jenaj novaj Delegitoj: ŜWIECIE n. W. D. Józef Żołnierz, gimnazia profesoro, ul. Dworcowa 38. TUCZYN (Wolyń) D. F-ino Leja Kornin, instruistino.

Provizore ne estas plu Delegito en Staszów.

Białystok, la 1. 12. 1929.

J. Ŝapiro, Ĉefdelegito de UEA.

DE LA REDAKCIO — OD REDAKCJI.

Tiu-ĉi n-ro dediĉita al memoro de nia Majstro aperas iom pli frue ol kutime.

AL ĈIUJ NIAJ ABONANTOJ, AMIKOJ KAJ SAMIDEANOJ LA REDAKCIO KAJ LA ADMINISTRACIO OKAZE DE LA KRISTNASKAJ FESTOTAGOJ KAJ DE LA NOVA JARO SENDAS PLEJ KORAJN SALUTOJN KAJ BONDEZIROJN.

Tiu-ĉi numero estas sendota al ĉiuj Redakcioj de la Esperanto-Gazetoj (laŭ jarlibro de UEA) kun varma peto pri daŭra interŝanĝado. Pripensu, ke autentikaj kaj baldaŭaj informoj pri Esperanto-movado en la tuta mondo estas nepre bezonaj por la bono de nia afero.

Okaze de la festo de la libro aĉetu almenaŭ unu esper. libron. Libreja fako de P. E. estas je Via dispono kaj atendas Vian mendon.

Korespondujac z zagranicą powinni niezwłocznie zamówić sobie „Polaj Kristnaskaj Kantoj“.

Estas menciinde, ke aperis tre grava verko: L. L. Zamenhof Originala Verkaro, kolektita de d-ro J. Dietterle, tre bele eldonita de F. Hirt et Sohn en Leipzig.

Ne forgesu renovigi la abonon por j. 1930! Pagu la abonon je nia konto PKO 406.660.

Abonu mem kaj varbu abonantojn por la sola esperanta gazeto en Pollando!

ROBOTNICZE STOWARZYSZENIE ESPERANTYSTÓW „PRACA — LABORO“ W POLSCE

(Adres Zarządu: ul. Marszałkowska 81, u adw. Litauera)

posiada stale na składzie następujące wydawnictwa dla nauki i propagandy pomocniczego języka międzynarodowego Esperanto:

- 1. Samouczki:** prof. Kronenberga 1,20 zł, Leo Turna niższy 1,25 zł, wyższy 1,50 zł. Carta-Borela z Kluczem i Rozmówkami (3 tomiki) 2,50 zł. Jana Tichawskiego dla kursów 7,50 zł. Grenkampa „Klucz” z bajką Andersena 0,50 zł.
- 2. Słowniki:** Antoniego Grabowskiego po 1,80 zł (esp.-pol. i pol.-esper.). Jana Zawady najnowszy „Pełny podstawowy” nakładu własnego zł. 2,50 dla członków Tow. Esp.
- 3. Propagac.:** prof. A. Czubyński „Esperantyzm” — cena zł. 3.—. Bolesława Czechowskiego „Podróż po świecie dostępna dla każdego” — cena 0,50 zł, Leopolda i Zofji Kronenberg: „Do społeczeństwa polskiego — dwa artykuły w sprawie Esperanta” — 0,60 zł. Pocztówki ilustrowane z grobem Dra L. L. Zamenhofa 0,30 zł, — z dziewczynką i napisem: „Mamusi, przez Esperanto chcę kochać dzieci całego świata” — 0,20 zł.

Zamówienia skierowywać należy na adres sekretarza: Jan Zawada, Miasto-Ogród Czerniaków, ul. Zaciszna 1. Warszawa, Konto PKO. 20845, dodając 10 procent na kosztą przesyłki.

Stowarzyszenie prowadzi też KURS KORESPONDENCYJNY — za opłatą 12 zł, płatnych ewent. w dwóch ratach z góry. Uczący się drogą korespondencyjną otrzymuje wskazówki do samouctwa, poprawianie wszystkich przez siebie zrobionych ćwiczeń z podręcznika i wszelkie z tem związane uwagi — aż do zupełnego opanowania języka.

Libreja Fako de „Pola Esperantisto“

Kraków, ul. Smoleńska 9. Konto PKO. 406.660.

REKOMENDAS :

Albumo de Kraków (34 fotoj)	0.80
Gemoj de la hungara popolmuziko	3.20
Glumarkoj „Babel” 10 pecoj	0.10
Insignoj esper. (steloj) po 1.10, 1.20, 1.30, 1.40, 1.50, 1.70, 2.10, 2.30.	
Kraków — Urbo de Jubilea Kongreso 1912	0.80
Tatroj kaj Zakopane	0.50
Tichawski — „La Mondlingvo”, podr. Esp.	7.50
Zawada — Pełny podstawowy słownik j. Esp. (esp.-pol.)	4.00
La verkoj de Zamenhof:	
Fundamenta Krestomatio	5.60
Fundamento de Esper. (5-lingva)	2.30
Lingvaj Respondoj	2.80
Proverbaro Esperanta	2.70
Andersen — Fabeloj I. kaj II. parte po	4.40
Goethe — Ifigenio en Taurido	3.30
Gogol — La Revizoro	3.30
Heine — La Rabeno de Baharaŝ. La Gimnazio	2.30
Molière — Georgo Daudin	1.75
Orzeszko — Marta	5.50
Schiller — La Rabistoj	3.30
Shakespeare — Hamleto	2.75

Albanio — Gvidlibro	0.60
Albumo de l' VIII en Kraków. Luksege eldonita kun 600 fot.	15.00
Ama stelaro	1.10
An-Ski — Dibuk. Teatraĵo	1.25
Avsejenko — Fraŭlino Suzano	2.00
Baŭlcki — Kuzeto. Komedio en trad. de S. Grenkamp	0.60
Białystok — Gvidlibro tra urbo de nia Majstro	0.60
Blicher — Taglibro de vilaĝpedelo. Rakonto	1.20
Bennsels — Solandro	2.20
Bujwid O. prof. — Kvin prelegoj pri bakterioj	1.00
— La apliko de radioj ultraviolaj al sterilizo de akvo	0.35
Bukedo — I. kaj II. Rakontoj de diversnaciaj aŭtoroj po	1.20
Bultuis — Malriĉa en spirito. Dramo orig. en E.	1.40
Butin — Faŭsto. Komentario al la I-parto	0.60
Cart i Borel — Esperanto w 10 lekcjach	1.30
Czubryński — Esperanto i Esperantyzm	1.20
— Esperantyzm. Wyd. II.	3.00
Dobrzański — Al mokantoj	0.45
Dreyfus — La vangfrapo	1.00
Fredo — Consilium facultatis. Komed. trad. Ant. Grabowski	1.60
Grabowski Ant. — Nova Antologio	1.60
Grenkamp-Kornfeld — Krijoj de l'koro. Poeziaĵoj	0.50
— Penseroj. Legindaj precipe en kursoj	0.75
Gryff — W sprawie nauki języków obcych	0.50
Hebbel — Gyges kaj lia ringo	6.50
Hiller — Ho, tiuj fremduloj, opereto	1.40
Ilustrita Gvidlibro tra Pollando kaj Danzig—Gdańsk, eldon. de la P. E. D. Kraków	1.50
Jung — La alta kanto de la amo	1.80
Kant — Al eterna paco	4.40
Kaplan — Akordoj esperantaj	0.80
Karinthy — Morgaŭ matene	2.60
Kongreslibro de l' VIII en Kraków. Riĉe ilustrita	1.00
Kriss — Melodoj de l' nokto. Poeziaĵoj	1.00
Lange — Libro de profetoj, ses poemoj; trad. Ant. Grabowski	1.50
Lessing — Minna de Barnhelm	4.30
Lippmann — Sprachliche Gutachten	2.00
Malgranda terbiblo	2.00
Mickiewicz — Sinjoro Tadeo, trad. Ant. Grabowski	6.50
Multatuli — Historio de Saidjach kaj Adinda; eld. Liem Tjong, Hie Semarang — Java	1.85
Oberrotman kaj Jung — La lastaj tagoj de D-ro Zamenhof	2.60
Polaj Kristnaskaj Kantoj	0.35
Privat — Vivo de Zamenhof	5.40
Ramo — En Svislando	4.80
Reymont — En fumejo de l' opio, novelo; trad. D-o K. Bein (Kabe)	1.20
Schmidt — La amkonkurantoj	0.85
Słowacki — La patro de pestuloj el El-Ariŝh, trad. Ant. Grabowski	1.40
Ŝapiro — Babiladoj de bonhumora Zamenhofano	1.00
Slosilo esper. en pola lingvo	0.60
Tatroj kaj Zakopane	0.50
Trochimowski — Kwestja języka międzynarodowego 10 elkz.	1.00
Turno — Kompletny podręcznik Esperanta; wyd. III.	1.25
— Wyższy kurs	1.50
Vigny — La intervidiĝo kaj nekonita dialogo	0.90
Wiesenfeld — Galerio de Zamenhof. Kun 18 portretoj	2.40
Wysłouch — El lando de ruinoj	0.45
Zamenhof, D-o Leono — Mia liro	1.10

Nur antaŭpago. — Por sendkostoj aldonu 10%.

Por rekomendita sendaĵo plu 0.50 zł. La sendaĵon nerekomenditan ni ne garantias.

ADAM GRZYMAŁA SIEDLECKI.

VERA HISTORIO
DE
DON JUAN

EL LA POLA LINGVO TRADUKIS
BR. KUHL.

KRAKÓW 1929.
EI.DONO DE „POLA ESPERANTISTO“.

ADAM GRZYMAŁA ŚIEDLECKI

VERA HISTORIO

DE

DON JUAN

LA POLA LINGVA TRADUIS

BR. KUHL

KRAKOW 1833

DRUKARNIA L. GRONUSIA I SKI W KRAKOWIE.

Antaŭparolo.

Preskaŭ ĉiu verkanto, se li estis en Hispanujo, tuj trovas en iu monahejo nepublikitajn ĝis nun dokumentojn rilatantajn al la mistera figuro, kiun oni konas nur laŭnome: figuro de don Juan.

La aŭtoro de tiu ĉi rakonto ne havis bedaŭrinde ĝis nun la okazon esti en Hispanujo. Mi intencas veturi tien ne pli frue ol en venonta jaro; ĉar tamen la jenan rakonton mi deziras jam nun dediĉi al don Juan, do mi estas en situacio de homo, kiu devas antaŭvidi ne nur tion, ke li dokumentojn pri don Juan en unu hispana monahejo trovos, sed ankaŭ devas antaŭvidi la plenan tekston de la diritaj dokumentoj.

Konsolas min la cirkonstanco, ke mi ne estas la unua aŭtoro troviĝanta en simila situacio. Unu el miaj plej talentaj kolegoj-verkistoj, Christian Dietrich Grabbe verkis sian dramon pri don Juan kaj Faŭst neniam estinte en Hispanujo. La entuziasmo, kiun li sentis por la hispana raso, tiris lin ofte al tiu sunplena lando; malhelpis lin tamen ĉiam la cirkonstanco, kiu videble estis karakteriza ankaŭ por la romantikaj literaturistoj kaj kiun biografiisto de mia kolego per malmultaj vortoj difinis: *monon Grabbe ne havis.*

La aŭtoro de tiu ĉi „Vera historio de don Juan“ ne estas beletristo fakulo. Lia fako estas pli kritiko kaj analizo de verkoj literaturaj. Tiaspecaj verkistoj sian idealon vidas ne en romano, sed en historio de l'literaturo. Tial la dokumentojn, kiujn mi havos la okazon retrovi en proksima jaro en unu malmulte konata monahejo sur la vojo de Valencia al Burgos, mi zorgos prilabori science, t. e. ekskluzivigante la malnecesajn elementojn de subjektivismo, kiel tion ĉe la sciencaj verkoj postulas la Sciencaj Institutoj.

Enkonduka noto.

La dokumentoj, kiujn mi havos la okazon retrovi en tiu malmulte konata hispana monaĥejo, formas specon de libro konsistanta el 9 folioj sufiĉe diversformaj.

La dimensioj de longo kaj larĝo en laŭvica ordo estas sekvantaj

cm	cm
9	× 8
12	× 10
16	× 12
3	× 12
16	× 9
19	× 6.

La longon kaj larĝon de restintaj folioj malfacile estas por mi citi, ĉar ies mano disŝiris ilin oblikve de dekstra supra angulo laŭ diagonala (pli malpli) linio al maldekstra malsupra angulo.

Ĉu la diritajn tri foliojn disŝiris iu el la historiistoj de l' literaturo, ĉu individuo staranta ekster la sfero de l' esplorantoj, mi ne scipovis diveni. Ankaŭ devas resti almenaŭ nun por ni malklara la afero, por kiu konkreta celo la diritaj kartoj estis elŝiritaj. Eble la estontaj esploristoj klarigos tion.

Oni elŝiris la kartojn kun forto, kvazaŭ pro urĝo, la ŝir-
 linio ne havas do difineblan geometrian esprimon: nek linio
 rekta, nek regule kurba. Oni povas nur konstati, ke la ŝiro
 estas ŝirforma.

La kartoj en la libro pri don Juan estas skribitaj per
 substanco nigra, eble inko. Kelkaj signoj permesas konkludi,
 ke al la skribado oni uzis anserplumon. Kun plena certeco
 estas permesite aserti, ke oni ne uzis skribmaŝinon.

Eble pro tio, ke en la epoko de anserplumo oni ne ko-
 nis ankoraŭ la skribmaŝinojn.

Post tiuj enkondukaj rimarkoj ni povas alpaŝi al la ci-
 tado de la laŭvorta teksto.

Karto unua.

„La senkulpe akuzitan pro troa delogado de virinoj nobelon don Juanon de Pahobas mi konis persone. Lia genta nomo estis d'Asenini. La alnomo de lia gento estis: An Quodras Buambo dal Quadarpuirille Metos.

Li estis junulo de meza kresko kaj ne bela. Juĝante laŭ lia malgaja vivo oni povas diri, ke la malfeliĉo de l'nobelo de Pahobas estis liaj okuloj. Kiomfoje li alrigadis iun homon, al tiu homo devis ŝajni, ke don Juan parolas al li per la okuloj: „mi adoras vin“.

La viroj baldaŭ persvadis al si, ke kulpaj estas la okuloj de certa konsisto kaj koloro tute fizika. Tamen la virinoj neniam persvadi al si tion permesis, asertante same kiel iu malutila moralisto, ke „la okulo estas sendito de l'animo“.

Antaŭ mi, modesta servisto de Dio, don Juan multfoje plendis, okazadis, ke pro diversaj kaŭzoj li malamegis iafoje iun sinjorinon, ke lia animo en tiaj momentoj plena estis je deziro malfavora por ŝi, ke li deziris elkore diri al ŝi ekz.: „por ke ci krevu“ kaj jen kiam li kun tia deziro en la koro alrigardis ŝin, sinjorino tiu, se ŝi eĉ estus senlime malkvietiĝinta, tuj sereniĝis, prenis lian manon kaj parolis:

— Viaj okuloj ne mensogas. Jes, mi kredas, ke vi min amas.

Kiu estas nobelo, tiu komprenas, ke al sinjorinoj en tiaj momentoj ne decas nei. Kaj la kavaliro d'Asenini ne neis.

Post kelkjara agado sur tiu kampo don Juan jam tiel estis malplezurigita per la speco de sia vidsento, ke li venis foje en nian monahejon por konsiliĝi ĉe patro Vincenzo. Tiu, kiel al ĉiu estas sciata, konis la herbojn kaj al multaj kripluloj helpis. Longe ili interkonsiliĝadis. P. Vincenzo provis eĉ doni al li dekoktojn de urtiko, miksitajn kun lepora brasiko, sed tio ne helpis.

Kiel multjara konfesprenanto de don Juan mi povas atesti, ke tiu kavaliro multon, multon suferadis en la mondo pro siaj okuloj. Estu tio kalkulita al li antaŭ la Eterneco. Amen“.

Rimarko I. La nomo Asenini montras, ke la familio de don Juan estis itala. La vorto „aseni“ en la malnova toskana dialekto signifas pli malpli: „facilanima“.

Rimarko II. La biografiisto de don Juan en sia raporto ne precizigis, de kia speco estis tiuj malkompreniĝoj dum kiuj li trovadis sin en la stato de „deziroj malfavoraj“ por la sinjorinoj. Verŝajne estas, ke ĝi estis malkompreniĝoj de pure ideala naturo.

Karto dua.

„Oni ne povas diri, ke nur malbonaj sortoj gardostaris ĉe la vivo de don Juan.

Ĉar se ni post profunda kosiderado devas nomi liajn okulojn donaco de malfavoraj sortoj, do tamen nia pozicio kaj la talaro, kiun ni portas, devigas nin aserti, ke super la lulilo de lia animo staris ankaŭ anĝelo kun la blankaj flugiloj. Kaj tiu anĝelo ekloĝis en li; en la homa lingvo ĝi nomiĝas la komplezemo de don Juan.

Laika kronikisto inklinus eble aserti, ke tiu komplezemo estis samtempe malutila por tiu kavaliro kaj ne unu malfeliĉon en lia vivo kaŭzis, sed por refuti tiajn asertojn sufiĉas rememori, ke laikaj verkistoj kutimas juĝi ĉiujn aferojn laŭ vidpunkto tro tera — kaj tial eraras.

Komplezemo bonkora de l'nobelo d'Asenini estis de supera speco, kio klare jam pravas, ke sian komencon ĝi prenis de lanugo de l'anĝelaj flugiloj.

Eble sole la uzo, kiun don Juan faris de sia boncoreco, estis ne nepre mistika, eble estis eĉ tro surtera. Kaj tio estis eraro, tio estis fatalo.

Ĉar la komplezemon kaj bonkorecon montradis tiu kavaliro plej ofte al la virinoj. Ne ekzistis afero,

kiun li estus povinta rifuzi al virino. Kiel eremito mi ne scias, kies estadis la kulpo, ke lia komplezemo finiĝis ĉiam per amo.

Certa sinjorino, kun la nomo de donna Eva, ekvidis foje don Juanon, tiam ankoraŭ tre junulan kaj konatiĝis kun li.

Konatiĝinte ŝi komencis kun li tian interparolon:

— Delonge mi vidas, ke renkontante min vi alrigardas min tro arogante.

— Mi, sinjorino?

— Jes, arogante, ĉar ame.

— Mi ĵuras je l'honoro, ke ne...

— Ne trouzu, junulo, la honoron, ĉar honoro estas trezoro. Ne imagu tamen, ke min oni povus venki.

— Do ja mi eĉ ne en sonĝo —

— Ne interrompu min. Min oni ne povas venki — per la rigardoj mem, por mi oni devas pereji, aŭ plenumi eksterordinarajon. Respondu al mi: ĉu vi veturus kun mi trans marojn?

— Sendube — respondis la junulo, ĉar vekiĝis en li lia bonkoreco kaj denaska servemo, tiu servemo kontraŭ la kunfrato.

— Ĉu vi ĉasus por mi leonon?

— Eĉ tuj.

— Ĉu vi ekrajdus furiozan ĉevalon?

— Alkondukigu ĝi al mi.

— Kaj vi rigardus okulon kontraŭ okulo al sorĉistino?

— Kun plezuro.

Tiu sinjorino postuli tamen nek viziton ĉe sorĉistino, nek senduban morton dum rajdo sur sovaĝa ĉevalo, nek ekskurson en la landon de Maŭroj, kie oni povas renkonti leonon, nek serĉadon sur la oceano de postesignoj de Kolumbo, sed post ĉiuj ĉi demandoj konkludis:

— Se tiel estas, do amu min.

Kaj oni diras, ke li ekamis ŝin.

Tiu sinjorino tamen parolis poste al siaj amikinoj:

— Jam li eniris la ŝipon naĝontan al Fez, por tie sur la sabloj dezertaj ĉasi leonojn, ĉar tiel li amas min.

Post iu tempo alia sinjorino postulis pruvojn de kuraĝo kaj komplezemo. Don Juan montris kontraŭ ŝi la saman pretecon. Oni parolas, ke tio denove finigis per amo.

Donna Eva komencis tiam disrakontadi, ke don Juan estas malnoblulo.

— De senduba morto mi savis lin, ĉar jam li estis ekrajdonta sovaĝan virĉevalon andaluzian sen selo kaj nebriditan tiel, ke li estus frakasinta la kapon kontraŭ la rokoj — kaj nur mi per la propraj manoj lin detenis... kaj tiu sendankulo anstataŭ danki delogis min kaj nun jen li forlasas min por tiu sorĉistino...

Kaj kie nur ŝi povis, ĉikanis lin.

Tamen mi, modesta monaho sed longjara konfidulo de pento de tiu kavaliro, kuraĝas aserti, ke se

donna Eva estus ekvoĝinta en la teron de Aztekoj, tiam don Juan estus veturinta al Aztekoj, se ŝi estus ordoninta al li rigardi en la okulojn de tigro aŭ alia bestego — li rigardus — ĉar tamen gvidata de stranga deziro ŝi elektis la amo kun li, do li ankaŭ konsentis je l'amo.

Ĉar tiu homo havis verŝajne almenaŭ duoble pli grandan perimetron de l'koro ol la koro de aliaj mortemuloj, do ankaŭ la bezono bonfari estis en li pli granda ol en aliaj homoj.

Unu fojon li eksciis, ke iu forlasita kaj iom malbela, sed ankoraŭ en aĝo de amo estanta virino de nenju estis amata kaj ke la viroj ridis pri ŝi. Li ekkompatis je ŝi kaj komencis fari gestojn pruvontajn pri lia amo al ŝi.

Ĉe mi, ermito, plenumis tiam pekon de rapideco, ĉar mi eksplodis kolere kontraŭ li:

— Stultulo! — mi diris: — ŝi ja estas monstro!

— Patro spirita — respondis tiam la nobelo: — oni ne devas ĉiam pensi nur pri si.

Longe post tiu respondo mi restadis en teologia malkvieto: ĉu konsideri tiun amon de don Juan kiel pekon, ĉu kiel bonfaron?

Ne estas donita al mi klereco en konsiderado de teraj aferoj, sed en la silento de muroj pensante pri mia malfeliĉa don Juan mi kuraĝas supozi, ke ne estis certe alia la biblia Samaritano...

En la vivo de don Juan tiel nur ĉio komplikiĝis, ke sur sia vojo li renkontadis tro malmulte da vunditoj kaj anstataŭe tro multe da virinoj... En tio estas la diferenco inter li kaj la Samaritano el la Skribo.

Sciante pri ĉiuj liaj okazajoj mi kuraĝas diri, ke lia samaritana boneco kaj komplezemo multajn, tre multajn kaŭzis al li dolorojn. Estu tio kalkulita al li antaŭ la eterneco. Amen".

Rimarko: El la cititaj en tiu ĉi karto okazajoj montriĝus por supra esploro, ke en la vivo de don Juan estis cirkonstancoj, en kiuj la virinoj okupis postenon de atakanto Reale tamen konsiderante tio estas neblajo. La virino estas ĉiam nur viktimo de vira ruzo kaj ne ekzistas ekzemplo, ke ŝi estus deloginto. La plej bona pruvo estas, ke la virinoj mem tiel certigas.

Pro tiu ĉi pruvo oni devas supozi, ke la priskribitaj okazajoj havas simbolan sencon. Donna Eva kaj aliaj virinoj estas — metaforoj. Kion ili estas simbolontaj, nun malfacile estas decidi. Ni esperu, ke la scienco solvos ankaŭ tiun malfacilaĵon.

Karto tria.

„Kiel oni scias, certa donna Anna plej multan malbonon kaŭzis al la nomo de mia pentulo, kavaliro d'Asenini.

Mi havis jam okazon legi tragedion pri tiu amo. Aŭtoro de l' tragedio sendube estas maljunulo, ĉar li ĉiumaniere klopodas malfamigi don Juanon kaj spite lin — glorigi la virtojn de donna Anna.

Certe, verko de l'arto devas iomete mensogi, tamen por kio mensogi supermezure? Tial mi riproĉas al la aŭtoro, ke li ne demandis aŭ min aŭ iu alian, sciantan, kiel efektive la afero okazis.

Kaj ĝi okazis tiamaniere:

Tiu donna Anna havis patron severan kaj tre pri si fieran. Fieran pro tio, ke li opiniis sin neerara. Tiaj homoj estas multaj, eĉ inter la kontraŭpapistoj. Fiera pri sia neeraremo la patro ordonis al la filino interŝangi la ringojn kun iu don Oktavio.

Don Oktavio serĉis ligon kun donna Anna por havi subteno ĉe la Kortego, kie la patro de lia fianĉino posedis multoblajn influojn; ne rapidis tamen don Oktavio kun la donacoj de Amoro.

Tio kolerigis donnan Annan.

— Se mi pro ĉiopova kaj nepardonema ordono de l' patro devas edziniĝi je tiu viro, — ŝi cerbumis: — do li almenaŭ amu min. Li min almenaŭ amu, se mi lin ne amas.

Sed don Oktavio estis kvazaŭ ŝtono.

Por agi kontraŭ tio decidis la virgolino vekti en la fianĉo jaluzon.

Tiutempe don Juan estis jam viro promenanta en gloro. Sufiĉis, ke li interŝanĝu vorton kun virino, kaj jam ombro faladis sur ŝian bonŝamon.

(Stranga afero, ke tio ne malfervorigis la vifinojn al kavaliro d'Asenini).

Jen do donna Anna decidis profiti tiu ĉi malbonan gloron de don Juan.

Ŝi iris foje sur la strato kun sia fianĉo kaj de kontraŭa flanko iris don Juan. Donna Anna pafis al li per la okulo tiel signifplene, ke ankaŭ don Oktavio rimarkis.

Tamen don Oktavio — nenion.

Ĉagrenigis tio la noblan virgulinon.

— Ne estas alia rimedo, mi devas konatiĝi kun don Juan. Tio sufiĉos por vekti la jaluzon, — tian ŝi faris decidon.

Ŝi profitis la plej unuan okazon kaj mem alparolis la danĝeran kavaliron:

— Pardonu nekonata sinjoro, mi ne scias, kie estas la strato de Torros, ĉu vi ne bonvolus montri ĝin al mi.

— Bone, bone — respondis grumble don Juan kaj iris plue, ĉar jam li estis en la aĝo de sperteco

kaj sciis, kiom signifas, kiam virino demandas pri de Torros aŭ io simila.

Donna Anna ekflamis per kolero kaj decidis puni la kavaliron.

— Ho vi kuragulo, vi ankoraŭ kuŝos ĉe miaj piedoj — kaj mi diros tiam al vi: bone, bone!

Ŝi estis ja prava filino de sia patro kaj havis grandan fieron pri si.

Okazis do, ke kiam ili renkontis sin dum amuzo ĉe amikino de donna Anna, tiu denove komencis al don Juan:

— Vi evitas min sinjoro kaj mi scias kial: jen vi timas, ke mi venkus vin en la luktoj de amo.

Sed don Juan respondis denove:

— Bone, bone.

Kiel mi nome rimarkis, li ne estis plu novico en servo al la virinoj — kaj sciis ĉion kaj ĉiel.

Vidante donna, ke de tiu flanko ŝi ne sukceson, komencis rekte:

— Venu hodiaŭ post la amuzo en nian ĝardenon, mi estos tie. La najtingaloj mirinde kantas en nia ĝardeno.

-- Fraŭlino ĉarma, amason da najtingaloj en la vivo mi aŭdis — (tie ĉi li ekĝemis peze) — do ili min ne plu altiras.

La fiero pri si virgulino je tio malkaŝe:

— Kaj mi?

— Kio?

— Kaj mi ĉu vin ne altiras?

— Certe jes. Neniu virino min tiel allogis.

Tion dirinte li volis foriri.

Sed donna Anna kaptis lin je l' spado.

— Do venu. Venu!

Kaj kurbigis la okulon, kiel tion la virinoj kutimas en konataj momentoj.

— Virgulino kara, se vi sciis, kiom da aferoj mi havas ankoraŭ por prizorgi! — komencis elturniĝi humile nia kavaliro.

Tamen tiu ne volis cedi:

— Venu — ŝi parolis: — kaj venu.

Kaj kiam li ankoraŭ hezitis, tiu ne hontis ekargumenti:

— Feliĉo de mia vivo dependas de tio!!!

— Se tiel estas, do certe. Kvankam eble iu alia junulo, ne nepre mi?...

— Ne: vi, nur vi...

— Se jam alimaniere ne povas esti...

Donna Anna ektriumfis en la animo.

Don Juan iris en la ĝardenon. — Kio okazis post tiu iro, ne estas al mi permesite konfesi; sufiĉas, ke don Oktavio fariĝis tiel ĵaluza, ke li resendis al la fianĉino la ringon, kaj poste pereis el la mano de don Juan... Donna Anna tamen rakontis al la historiisto, ke kavaliro d'Asenini trouzis ŝian konfidon".

Rimarko: Ĉar la supra rakonto ne konsentas kun tio, kion pri don Juan scias la historio de l' literaturo, do ni devas konsideri ĝin elpenŝajo.

Duaflanke tamen la supra rakonto en la momento de l' publikigo fariĝos malgraŭ ĉio parteto de historio de l' literaturo. Pro tio oni ne povas ĝin nomi elpensajo.

En kolizio de tiuj kontraŭdiroj oni devas halti enmeze kaj difini la raporton de nekonata monaĥo denove kiel simbolon aŭ ekz. sintezon.

Multaj kritikistoj ĉiam nomas tiel aron da ideoj, pri kiuj nenio alia estas direbla.

Karto kvina.

„La bezono dungi Leporellon estis simple urĝa, ĉar kavaliro d'Asenini troe jam kun la fluo de jaroj estis ŝarĝita per la ama bonvolemo de virinoj.

— Mi fariĝis moda — parolis don Juan: — kaj oni scias, kio estas modo por la virinoj. Se la modo ordonus al ili promeni somere en peltoj kaj vintre en ĉemizoj, ili promenus. Do tia malfeliĉo okazis, ke inter la virinoj de v a s, ke ili min favoru.

Don Juan estis homo humila kaj konfesadis malkaŝe, ke multaj aliaj kavaliroj estas pli indaj je tio, tamen ili trovis neniam tiun favoron de virinoj. Aŭ ili trovis en proporcio nejusta al la ecoj de siaj koroj.

— Kaj mi naskiĝis jam en tia malgaja horoskopop de steloj! — li sopiris.

Kaj efektive: unuj el tiuj virinoj ligiĝis kun don Juan por spiti al siaj edzoj.

Aliaj tamen pro la amikeco al siaj edzoj, ĉar ili konsciis, ke ili estis ekz. grumblemaj, grumblecon sian ne scipovantaj deteni kaj la edzoj deziris kvieton kaj liberan menson, kiun menson ili eluzadis por la profito de l' ŝtato kaj Monarko.

Aliaj ankoraŭ ligiĝis al don Juan por kreski en prezo. Precipe virinoj kiel tiaj vel kurtizanoj. „Don

Tre multaj virinoj perfidis don Juanon ĝuste kun Leporello.

Bonkora don Juan pardonis tion al li. Ĉiu perfido de Leporello pligrandigadis nur ilian reciprokan amikecon“.

Rimarko I. El la supra prezento montriĝas, ke la nekonsata monaho-rakontinto ne posedis en sia pensado sufiĉan sciencan metodon. Se li estus posedinta minimumon da metoda pensado, li sciis, ke la scienco postulas antaŭ ĉio ĉiuflankan klarigon de ĉiu afero, por ke nenio restu duba.

Dume la monaho-historiisto ne klarigas al ni, kiaspecan anstataŭon prizorgis Leporello?

Deziderante helpi al antikva historiisto ni konstatas, ke ni ankaŭ ne scias.

Ne sciante tamen ni provas starigi vicon da hipotezoj apogante nin je analogioj de aliaj anstataŭoj konataj al ni el la historio de l' literaturo.

Do:

a) La anstataŭo de Leporello povis esti ekz. simila al la anstataŭo de Patrokles ĉe Aĥilles. (Iliado, kanto I kaj IV). Tio estas la anstataŭado ĉe la demetado de l' kiraso.

b) Anstataŭo simila al la anstataŭoj de Vergilius ĉe Dante. (Vidu: „Dia komedio“, ĉiuj tri partoj). Ĝi estis anstataŭo en la konado de geografio.

c) Anstataŭo simila de Mefistofeles ĉe Faŭsto. (Vidu Goethe). Faŭst ne sciis, kiel scienculo, delogi la virinojn, do en la enkonduka akcio anstataŭis lin Mefistofeles.

d) La anstataŭoj de Leporello povis esti de tiu speco, kiun plenumis la du sekretarioj de Edmond Rostand ĉe Edmond Rostand: ili okupitaj estis per kombinado de reklamo por la kreigitaj verkoj de l' majstro.

K. m. a.

Rimarko II. Sufiĉe malpreciza rimarko, ke Leporello estis vicestro de don Juan, montras, ke don Juan okupis ian altan ŝtatan oficon.

Karto kvara.

„Kiam la devoj de konata speco troe jam komencis lacokupi la tempon kaj kapablojn de don Juan, tiam nia kavaliro faris interkonsenton kun iu junulo, nomita Leporello.

La enhavo de tiu interkonsento estis, ke Leporello prizorgis parton de okupoj de don Juan, precipe en sferoj malpli superaj.

Danke al la junulo Leporello, la nobelo d'Asenini havis momentojn da ripozo.

— Mi povas fine nun iun kvaronhoron tage dediĉi ankaŭ al intelektaj aferoj — li parolis farinte la kontrakton kun Leporello.

Efektive oni devas konfesi, ke depost tiu tempo don Juan dormadis iafaje iun kvaronhoron tage.

Erare informitaj verkistoj kaj aŭtoroj asertas en siaj tragedioj, ke Leporello estis armilportisto de don Juan.

Ĝi estas eraro. Leporello estis pli ĝuste speco de vicestro de don Juan. Li agis proprapersono, sed en la nomo de l' kavaliro d' Asenini.

Poste montriĝis, ke li estis prava fripono kaj sian agadon disetendadis ekster la limojn de l' donita al li sfero.

Juan mem amis min" — jen estis por neunu tavora testimonium.

Estadis ankaŭ tiaj virinoj, kvankam malofte ili sin trovis, ke iu el ili iafoje ne estis plene certa, ĉu ŝi estis la plej bela virino de Hispanujo. Amikiĝo kora kun don Juan estis por ili pruvo, ke tiu momerto de necerteco koncerne la belecon estis sole malbona songo. Kiam tio jam okazis, ke don Juan alrigardis unu aŭ alian dubantan, tiam ŝi plaŭdis ĝoje kaj parolis al si:

— Don Juan ja ne amus min, se mi ne estus la plej bela virino de Hispanujo.

Tiamaniere en miaj tagoj vivis samtempe amasego da plej belaj virinoj en Hispanujo.

Estadis ankaŭ aliaj.

Tiuj ne tiom deziris, ke don Juan ilin amu, kiom ke li duelu je spadoj kun iliaj edzoj.

— Tiel li amis min, ke li duelis pro mi — ili rakontis poste al siaj filinoj, kaj eĉ al nepinoj.

Iuj el ili evitis eĉ efektive la pekon, sed la duelon ili ne preterlasis.

En sia matura aĝo, kiam kavaliro d'Asenini ne plu estis tiom stulta — li serĉis ofte la duelon kiel breton de savo.

Kiam okaze li estis malkontenta pro la vivo kaj iu virino logis lin, tiam don Juan zorgis, ke ŝia edzo ofendiĝu kontraŭ li antaŭ iu proksimiĝo kun ŝi.

La edzo provokis don Juanon. Tiu venis al la placo, kaj kiam la honoro estis kontentigita, tiam d'Asenini juris al la kontraŭulo, ke li ne plu konos lian edzinon.

Kaj la juron neniam rompis tiu ĉi kavaliro. Estu tio kalkulita en liaj meritoj.

— Mi elturniĝis per duelo — li parolis post la afero kaj ĝojis kiel infano.

Oni ne povas tamen aserti, ke edzoj de tiutempaj virinoj ne profitu ruze la duelojn de don Juan.

Fama fariĝis precipe unu el la edzoj nomita Fernando.

Tiu ĉiumaniere klopodis tiel ion fari por disiĝi de sia edzino.

Kompreneble ne estas vero, kion diras la legendo, ke li eĉ preĝopetis pri baldaŭa morto de l' edzino, ĉar li ne deziris al ŝi morton, nur disiĝon. Vere tamen estas, ke jen tiel, jen alimaniere li malvolontigis sin al ŝi.

Dumvintre, kiam longaj estas la vesperoj, li dediĉadis sin al revoj, ke jen revenis tempoj malkvietaj, kiujn oni nomas romantikaj. ke jen perfortuloj atakas malpli defendajn kastelojn kaj kaptas seŝnoraĵn, ke jen hodiaŭ post momento ili invados lian palacon kaj kaptos lian edzinon.

— Mi eĉ fingron ne kurbigus defende -- Li respondis al sia revo.

Por ĉiu eventualaĵo, se-se tamen revenus la romantikaj tempoj, por ĉiu, ni ripetas. okazo li ordonis la kanonojn sur la remparoj difekti.

— Nun la defendo neebla! — li ridetis serene al siaj revoj.

Havis foje grandan eksciton kavaliro Fernando, ĉar li eksciis, ke en proksimaj montoj vagadas iu

frenezulo nomata don Quixot de la Mancha kaj vagante proklamas: „mi faras ordon“.

— Se li faras ordon — cerbumis Fernando: — do eble li iel fine en la afero de mia amata edzino ion tian...

Por saketo da dukatoj li dungis kelkdek homojn amikajn, kiuj promesis kredigi al don Quixot, ke Fernando turmentas sian edzinon — kaj la sinjorino deziras liberigon.

Kio okazis plue mi skribos sur la sekvanta karto, ĉar, kiel vi vidas, mankas jam loko sur ĉi tiu“.

Rimarko: La raporto rakontita sur ĉi tiu karto donas okazo por neniuj rimarkoj.

Tial ni devas ĝin konsideri el la scienca vidpunkto kiel neekzistantan.

Karto sesa.

„Komence ĉio sukcesis prospere. Don Quixot eksciis, ke Fernando turmentas la edzinon, iris kontraŭ lia kastelo, kie la pordego estis jam larĝe malfermita, enfalis kun sovaĝa krio, frapis per lanco la kanonojn, deklaris ilin per tio konkiritaj — kaj eniris en la salonojn.

— Ci estas la fripono Fernando? — li demandis.

— Mi estas.

— Ci turmentas mizerulinon cian?

— Mi.

— Venigu ŝin, ĉar mi liberigos ŝin de ci kaj prenos kun mi.

Fernando kvazaŭ sur flugiloj de l' facila vento kuris en la kortegan virinejon kaj rapide altrenis sian edzinon.

Tamen ekvidinte ŝian vizaĝon don Quixot diris al Fernando:

— En similaj cirkonstancoj mi ne miksas min en aferojn, kiuj min ne koncernas — kaj li eliris.

Fernando restis malĝoja kaj diris al la edzino:

— Vidu, mi vin defendis.

— Mi mem min defendis — respondis arogante la virino.

Revemulo Fernando perdis jam ŝajne ĉiun esperon, kiam oni rakontis al li pri la agoj de don Juan. Fernando longe cerbumis, ĝis fine elpensis.

Kaj li elpensis bone.

Tiel li nome faris, ke post longaj penoj li trovis fine sian edzinon duope kun don Juan. Komencis kverelon. Kavaliro d'Asenini jejuris, ke li pasigis la tempon en deca interparolo (kaj li ne mensogis). — Fernando ne kredis. Provokis don Juanon al duelo. Ĉe torĉoj nokte ili stariĝis sur la postenoj.

Post la unua krucigo de l' spadoj Fernando falis.

Tiam aperis kvazaŭ elsub tero la amikoj de Fernando kaj atakis mian pentofaranton. Cedante don Juan venis en la kastelon de Fernando, kie la ploranta pro la perdo de Fernando edzino konfesis al li, ke ŝi klopodos esti al li dankema.

Kaj la amikoj de Fernando prenis lian korpon, metis sur veturilon kun la fojno kaj transportis en malproksiman landon.

Tamen ili ne transportis la kadavron, sed vivan kavaliron, ĉar Fernando simulis la morton kaj la sango ŝprucanta de lia brusto estis sango de bovo enverŝita en vezikon.

En malproksima lando Fernando komencis gajan vivon kaj al la amikoj konfesis:

— Kvankam mi perdis la kastelon kaj bienon, — mi ne bedaŭras.

La kaŭzo por nebedaŭri estis tiom pli facila, ke sian kastelon kaj bienon Fernando vendis unu tagon antaŭ la duelo.

Koncerne tamen don Juan tian Fernando pri li esprimis opinionon:

— Ne don Quixot estas frenezulo, sed don Juan. Kaj tiun opinion ĝis la morto li ne ŝanĝis.

La informon pri la ruza spritaĵo de don Fernando rakontas ĝis nun neniun tragedio. Kun iu stranga obstino la tragedioverkistoj asertas, ke la edzoj de la delogataj de don Juan edzinoj estis figuroj plendindaj.

Oni rakontis al mi ankaŭ, ke en iu el prezentaĵoj pri don Juan, per kiuj teatroj nutras la amasaĉon avidan je vidaĵoj, ke en iu el tiuj artifikoj montrata estas sur la sceno ŝtona figuro de Komandoro kvaŝaŭ de patro de donna Anna.

La aŭtoro de tiu teatraĵo babilis, ke li estis patro de donna Anna kaj ke don Juan mortigis lin en duelo kaj poste eniris dum festeno tiu ŝtona figuro de tombo de Komandoro kaj per marmora manpremo senvivigis don Juanon.

Ĝi estas eraro.

La patro de donna Anna ne estis komandoro kaj koncerne la morton alia estis la kaŭzo.

Oni parolis foje al li:

— Ne manĝu tiun ĉi fiŝon, kiun vi havas sur la la plado, ĉar la fiŝo estas nefreŝa.

Tamen konfida je si kaj spite ma ne volante, ke oni lin suspektu, ke iu povas direkti lin, ekflaris la fiŝon kaj respondis:

— Al vi nur ŝajnas, ke ĝi estas nefreŝa, ĉar vi havas malbonan flarsenton.

Kaj spite li formanĝis la tutan fiŝon.

Kaj tri tagojn poste li mortis.

Liaj lastaj vortoj estis:

— Ne la fiŝo estis kulpa, sed la pneŭmonio.

Komandoro tamen estis ne iu alia, nur la antaŭa fianĉo de donna Anna, don Oktavio, kiu pereis en la duelo kun don Juan.

Efektive: la ŝtona figuro de lia tombo venis al la festeno de don Juan kaj premis la manon de kavaliro d'Asenini.

Tamen ĉar mi estis atestanto de tiu festeno kaj de tiu manpremo, do mi povas kun juro atesti, ke la ŝtona figuro diris tiam:

— Dio rekompencu vin, amiko.

Por kompreni tiujn ĉi vortojn oni devas scii, ke antaŭtagon de tiu festeno donna Anna edziniĝis je alia viro...

Kaj kiam la spirito de don Oktavio el la transmondoj ekvidis, kiajn aventurojn tiu virino aranĝis al sia edzo jam en la unua tago de l' geedza vivo, ĝi eksentis la ĝojon, ke ĝi troviĝas en alia, ne en ĉi tiu mondo.

Tial lia figuro malsupreniris de la tombo por danki por tiu ĝojo al la kaŭzinto de lia foriro de tiu ĉi valo de ploro kaj plezuroj de donna Anna".

La elŝiritaj kartoj.

Rimarko: La lastaj tri kartoj de l'manusripto estas tiel malfeliĉe disŝiritaj, ke saviĝis sur ili nek unu tuta frazo. Estas nur apartaj kaj plene nekompreneblaj por la scienculo vortoj, ekz.:

- 1) Elvira
- 2) Lisetta
- 3) Kunegunda
Vesto vasta pli maloportuna ol malvasta
- 4) Li forkuris, ĉar sentis al ŝi naŭzo
- 5) Katerino
- 6) parolis, ke ŝi estas senkulpa
- 7) perforte al li
- 8) ŝi dufoje malhonorigis la kavaliron sur la vizaĝo
- 9) li ĵuris, ke nur ŝin li amas
- 10) false ĵuris
- 11) donna Laura
- 12) diris: „do ni vojaĝu en fremdajn landojn“
- 13) Li klarigis, ke la klimato de fremdaj landoj malutilas lian san
- 14) per bastono lin tra sultroj

- 15) mi ne forlasos vin, kavaliro, ĝis la morto
- 16) la kavaliro demandis: „ĝis kies morto“?
- 17) li tre estis malkontenta
- 18) donna Vincencia
- 19) kavaliro ekpensis
- 20) ĉu ne senigis sin de
- 21) vivo
- 22) tiel maljuna kaj ŝi ankoraŭ
- 23) „ĉu mi ne estas ja virino“?
- 24) ne per jaroj mezuru mian aĝon, sed per tio,
kiel mi amas
- 25) grizaj haroj
- 26) tre malĝoja
- 27) Donna Kochinchina je tio: „Se mi turnis min
al vi kun sentemo, do ĝi estis la sentemo
de patrino; mi ne deziris, ke vi plue komu-
nikiĝu kun tiuj fiaj virinoj, tial mi oferis min.
Kaj vi tiel montris la dankemon!“
- 28) donna Anna recidiva
- 29) senbezone mi implikiĝis
- 30) stultulo
- 31) Amen.

El la pola lingvo tradukis
Br. Kuhl

of the

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..
